

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Volba povolání pro žáky 2. stupně základní školy

Bakalářská práce

Autor: **Hana Hančlová**

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

2023

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hana Hančlová

Kariérové poradenství a vzdělávání

Název práce

Volba povolání pro žáky 2. stupně základní školy

Název anglicky

Career Choice for Pupils at Lower Secondary School

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je vytvořit inovaci stávajícího workshopu pro žáky 2. stupně základní školy od IPS ÚP Semily, který je zaměřením na trh práce a rozšířit jej o aktivity podporující výběr a volbu povolání.

Metodika

V teoretické části bude provedena rešerše odborné literatury. Budou definovány základní pojmy, jako kariérové poradenství, volba povolání, pubescence apod. Bude popsán systém kariérového poradenství na základní škole, legislativa, obsah vzdělávací oblasti člověk a svět práce v RVP, včetně náplně práce kariérového/výchovného poradce, včetně úlohy IPS ÚP v kariérovém poradenství.

V praktické části bude provedeno pozorování na vybraných aktivitách IPS ÚP v Semilech pro základní školy. Následně bude proveden polostrukturovaný rozhovor s odbornou referentkou IPS ÚP Semily a s vybranou vyučující předmětu Volba povolání. Bude vytvořena inovace stávajícího workshopu, který bude rozšířen o aktivity, podporující volbu povolání.

Doporučený rozsah práce

dle pravidel pro psaní bakalářských prací

Klíčová slova

kariérové poradenství, základní škola, 2. stupeň, volba povolání, workshop, žák

---

Doporučené zdroje informací

HLAĎO, Petr a Jitka MICHALICOVÁ. Kroky k povolání: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách. Praha: Raabe, 2014. Dobrá škola. Výchovný a kariérový poradce, 1. ISBN 978-80-7496-088-8.

MEZERA, Antonín. Pro jaké povolání se hodím?: jak si vybrat střední a vyšší odbornou školu a snad i budoucí povolání. 2., aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2395-9.

PÝCHOVÁ, Silvie et al. Kariérové poradenství na každý pád. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Řízení školy. ISBN 978-80-7598-604-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2846-2.

VENDEL, Štefan. Kariérní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-1731-9.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – IVP

Vedoucí práce

PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Elektronicky schváleno dne 22. 4. 2022

PhDr. Lucie Smékalová, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 6. 2022

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 02. 03. 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Volba povolání pro žáky 2. stupně základní školy

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila, a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V ..... dne .....

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Poděkování patří paní PhDr. Jitce Jirsákové, Ph.D., která mne velice přátelsky a odborně provázela celou bakalářskou prací a poskytla mi mnoho cenných rad a podnětů. Díky patří paní Věře Jetelové, která mi umožnila maximální vhled do práce v Informačním a poradenském středisku a Mgr. Zatloukalové za rozhovor. Nemohu zapomenout ani na všechny žáky 8. tříd, se kterými jsem se v rámci bakalářské práce setkala, a byli pro mne velkou inspirací.

Abstrakt

Práce byla zaměřena na přípravu žáků 8. tříd základních škol na volbu povolání. Cílem bylo zjistit, na jakých základech se žáci rozhodují, zda mají dostatek informací a co jim chybí v přípravě na jejich volbu střední školy, a jaké jsou jejich aktuální potřeby v 8. ročníku.

V teoretické části byly představeny faktory, které žáky ovlivňují, a to jak jejich osobní předpoklady, tak vnější prostředí rodiny a školy v čele s učiteli a výchovnými poradci. Byl popsán význam a forma kariérového poradenství ve škole a v Informačním poradenském středisku (IPS). Zároveň byly představeny možnosti získávání informací z externího prostředí, jako jsou burzy škol či dny otevřených dveří, které žáci navštěvují.

V praktické části byly provedeny rozhovory s vyučujícími na základní škole a s poradkyní IPS se zaměřením na potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře z pohledu kariérového poradenství. Dotazník, který byl předložen žákům základních škol, měl za úkol zjistit, které aspekty žáky ovlivňují, zda mají dostatek potřebných informací a co by jim pomohlo při jejich rozhodování při výběru střední školy.

Bylo zjištěno, že žáci mají dostatek informačních zdrojů, ze kterých čerpají. Chybí jim ale aktivnější přímá komunikace a aktivity na sebepoznání, které byly následně zařazeny jako inovace stávajícího workshopu, který je poskytován IPS při Úřadu práce ČR.

Klíčová slova

Kariérové poradenství, základní škola, 2. stupeň, volba povolání, workshop, žák

Abstract

The thesis was focused on preparing 8th grade elementary school students to choose a profession. The goal was to find out on what basis the students decide whether they have enough information and what they lack in preparation for their choice of secondary school, and what their current needs are in the 8th grade.

In the theoretical part, the factors that influence the pupils were presented, both their personal assumptions and the external environment of the family and school led by teachers and educational advisors. The meaning and form of career counselling in school and in the Information Counselling Center (IPS) was described. At the same time, the possibilities of obtaining information from the external environment were presented, such as school job fairs or open days that students attend.

In the practical part, interviews were conducted with elementary school teacher and IPS counsellor focusing on the needs of students when deciding on their future career from the perspective of career counselling. The questionnaire, which was presented to primary school students, was intended to find out which aspects influence the students, whether they have enough necessary information and what would help them in their decision-making when choosing a secondary school.

It was found that the students have enough information sources from which they draw. However, they lack more active direct communication and activities for self-knowledge, which were subsequently included as an innovation of the existing workshop, which is provided by IPS at the Labor Office of the Czech Republic.

Keywords

Career counseling, elementary school, 8th grade, 2nd level of elementary education, career choice, workshop, student

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Cíl a metodika	11
2 Kariérové poradenství a ovlivňující faktory.....	12
2.1 Rodina	14
2.1.1 Škola a výchovní poradci.....	15
2.1.2 Burzy škol a dny otevřených dveří	17
2.1.3 Informační a poradenské středisko úřadu práce (IPS).....	18
3 Volba budoucího povolání	20
3.1 Období pubescence	21
3.2 Kariévní zralost.....	24
3.3 Příprava na volbu	25
PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 Vlastní šetření.....	27
4.1 Charakteristika místa šetření	27
4.2 Metodika	28
4.3 Rozhovory	29
4.4 Zhodnocení rozhovorů	40
4.5 Dotazníkové šetření v osmých třídách	42
4.6 Vyhodnocení dotazníků	44
4.7 Shrnutí	50
4.8 Doporučení	51
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
SEZNAM GRAFŮ	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	60
PŘÍLOHY	

ÚVOD

S volbou povolání na 2. stupni základní školy se v osobní rovině setkává každý sám za sebe a později jako rodič svých dětí. Rozhodnutí musí žáci převážně učinit v devátém ročníku, kdy je jim 15 let a mnohdy se jedná o první velké rozhodnutí v jejich životě. Informace čerpají z několika zdrojů. Těmi základními jsou rodina, škola, kde procházejí předměty zaměřujícími se na výběr budoucího povolání, kariérová centra, úřady práce, burzy škol. Přínosné mohou být pro žáky dny otevřených dveří na středních školách a učilištích, návštěvy Informačního poradenského střediska při úřadech práce nebo další workshopy a projekty.

Práce je zaměřena na žáky 8. tříd základních škol v menším městě a okolí. V tomto období je prostor pro úvahy o výběru povolání, ale není kladen důraz na konkrétní rozhodnutí. Mnozí nejsou ještě přesně vyhraněni. Pozorují a vnímají povolání, která jsou kolem nich, profilují se v koníček a mimoškolních aktivitách. Je zde tak možnost představit jim širokou škálu škol a profesí, se kterými se nesečkáávají ve svém blízkém okolí nebo přiblížit známá povolání a hlouběji je s nimi seznámit, nastínit cestu, která je potřeba k dosažení určitého cíle. Potřebují co nejvíce informací a podpory jak ze strany školy, tak ze strany rodiny a odborníků. Volba, která je čeká ve vyšším ročníku je velmi zodpovědná a důležitá, není ale neměnná nebo konečná. Svět práce je velice dynamický, průběžně přicházejí nové obory a některé ustupují. Toto téma jsem si zvolila na základě osobní zkušenosti a praxe, kterou jsem prošla. Zajímá mne uvažování mladých lidí, jejich povědomí o světě práce a příležitostech, které skýtá.

Práce se v teoretické části zabývá významem kariérového poradenství, problematikou volby povolání a vývojovým obdobím jedinců, ve kterém se nacházejí a vlivy, které je při výběru školy ovlivňují. Přibližuje systém kariérového poradenství a vzdělávání v oblasti světa práce na základní škole, který je zahrnut v Rámcově vzdělávacím programu.

Praktická část mapuje školní vzdělávací program základní školy ve zmíněné oblasti. Na základě rozhovoru s vyučující, poradkyní úřadu práce a dotazníku pro žáky 8. třídy ZŠ je upraven a doplněn stávající workshop, prezentovaný poradkyní pro výběr povolání z úřadu práce. Součástí workshopu je teoretická část, kde jsou žáci

seznámení s úlohou úřadu práce a informacemi týkajícími se výběru škol, trhem práce, uplatnění a dalšími praktickými radami. Další částí je rozšíření o aktivity, které mají žákům pomoci v sebepoznání a komunikaci.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit inovaci stávajícího workshopu pro žáky 2. stupně základní školy od Informačního a poradenského střediska při Úřadu práce ČR, územní pracoviště Semily (IPS) se zaměřením na trh práce, výběr a poznání vybraných povolání, ke kterým mohou směřovat své další vzdělávání na střední škole.

V teoretické části byla provedena rešerše odborné literatury. Byly definovány základní pojmy, jako kariérové poradenství, volba povolání, pubescence apod. Byl popsán systém kariérového poradenství na základní škole, legislativa, obsah vzdělávací oblasti člověk a svět práce v RVP, včetně náplně práce kariérového/výchovného poradce, spolu s úlohou IPS v kariérovém poradenství.

V praktické části bylo provedeno pozorování na vybraných aktivitách IPS v Semilech pro základní školy. Následně byl proveden polostrukturovaný rozhovor s odbornou referentkou IPS a s vybranou vyučující předmětu Volba povolání. Pro žáky byl vytvořen dotazník, na základě kterého byla vytvořena inovace stávajícího workshopu, který byl rozšířen o aktivity, které žákům umožní sebezpoznání v oblasti volby povolání.

2 Kariérové poradenství a ovlivňující faktory

MŠMT ČR (2023) definuje kariérové poradenství jako „proces, v rámci kterého mají lidé v průběhu celého života možnost poznat a rozvíjet své schopnosti, dovednosti a zájmy. Umožňuje lidem řídit jejich individuální dráhu ve vzdělávání a odborné přípravě, v práci i v jiných oblastech a využívat k tomu schopnosti a dovednosti, které mají.“

Výběr školy a budoucího povolání je velice náročné rozhodnutí, které na několik let ovlivní život mladého člověka. Mnohdy se jedná o nastavení profesní dráhy na celý život. Svět práce je dynamický a proměnlivý. Není nikde předepsáno, že se člověk rozhodne pro určitý obor na základní škole a musí v něm pracovat a vytrvat do konce produktivního věku. Je to však poměrně složitá cesta, složená z mnoha okolností, jejímž výsledkem je volba každého jedince. Tato volba se uskutečňuje v období, které je charakteristické nízkou úrovní sebehodnocení, v době, kdy děti procházejí procesem fyzického i psychického dospívání (Hlad'o, Michalicová, 2014, s. 4).

Kariérové poradenství může mít jakoukoli formu, která podpoří dítě, mladého člověka, případně dospělého v pochopení kontextu, ve kterém žije a bude žít v budoucnu, vede k orientaci v sobě sama. Neznamená však, že se se příjdu poradit k nějaké autoritě, která ví a rozumí tomu, jak by měl vypadat můj život. Nikdo takový neexistuje a jediným odborníkem na život je a bude samotný člověk. Kariérové poradenství a vzdělávání je pomocníkem, který napomáhá uvědomit si právě tuto skutečnost a klade otázky, které člověku po jejich zodpovězení, umožní stát pevněji na svých nohách při rozhodování o jeho dalším směřování (Pýchová, Košťálová, Drahoňovská a kol., 2020, s. 13).

Pro dobrou volbu je nutné posoudit několik zásadních faktorů. Patří mezi ně pracovní činnosti a prostředky, osobní předpoklady každého jedince a zdravotní stav, okolní pracovní prostředí a jeho vlivy. Je nutné najít soulad především mezi zájmy dítěte, a právě uvedenými faktory. Jde o propojení a soulad mezi individuálními vlastnostmi a dovednostmi, zájmy a schopnostmi s požadavky vzdělávací sféry v daném oboru a povolání (Hlad'o, Michalicová, 2014, s. 4).

O toto propojení usiluje ve své práci kariérový poradce, který nabízí individuální konzultace, významnou součástí je ale také skupinová práce, která má ve školách, ale už i v mateřských školkách své místo. Základní škola nabízí široké spektrum možností, jak s dětmi pracovat, jakým způsobem jim informace předkládat a seznámit je se světem práce. Na konci základní školy se dítě setkává právě i s individuálním kariérovým poradenstvím. Současné kariérové přístupy preferují přímou komunikaci se žáky a podporují v nich umění vlastního hodnocení svých dovedností. Je to potřebné, vzhledem k rychlým změnám na trhu práce, kdy už testování a párování výsledků testů se „správnou“ školou nestačí. Poradenství se tak stává kariérovou výchovou, jejímž cílem je rozvoj samostatného myšlení a podpora vědomého rozhodování o kariérní budoucnosti (Pýchová, Košťálová, Drahoňovská a kol., 2020, s. 44–45).

Vendel (2008, s. 97) popisuje znalosti kariérních poradců. Ten by měl znát to nejužitečnější z teorií volby povolání, zároveň by se měl dobře orientovat na trhu práce a poskytnout potřebné informace, které chtějí klienti, v našem případě žáci vědět. Zajímá je především:

- jasný a srozumitelný popis povolání,
- pracovní podmínky,
- vzdělání, potřebné k danému povolání, případně následné vzdělávání,
- průměrná mzda na konkrétních pozicích,
- uplatnění v budoucnosti, v daném regionu a okolí,
- možnost získávání dalších informací.

V odborných kruzích se vede polemika, kdo přesně by se měl věnovat kariérovému poradenství na základní škole. Zda je přínosnější, aby zůstalo v režii školy v modelu pedagog, výchovný poradce na straně jedné nebo aby tuto oblast zajišťoval externí pracovník na straně druhé. Je těžké poskytovat moderní služby kariérového poradenství, když daný člověk nikdy nic takového nezažil. Můžeme mít ve škole vytvořený systém kariérového poradenství, k jeho fungování a uvedení do praxe potřebujeme lidi, kteří jej budou aplikovat do praxe a budou vědět, proč to dělají a budou cítit smysl své práce. Záleží tak na uspořádání a vnitřním prostředí školy,

na přístupu ředitele a jednotlivých pedagogů a pedagogického sboru jako celku (Vendel, 2008, s. 86).

2.1 Rodina

Rodina je důležitou součástí identity školáka, je pro něj emočním zázemím a oporou. Podmínkou funkčního vztahu je sdílení společného, rodinného života a přítomnost rodičů kdykoli v případě, že to dítě potřebuje. Pokud má dítě vytvořenou bezpečnou vazbu k rodičům, mohou být nejen reálným modelem pro učení nápodobou nebo v rámci identifikace, ale i ideálem a vzorem do budoucnosti. Dítě chce být stejné jako rodič, chce se stát stejným člověkem a přijímá autoritu rodičů (Vágnerová, Lisá, 2021, s. 328). Mezera (2008, s. 86) popisuje rodiče jako rádce a mudrce, kteří jsou v sedmdesáti procentech případů těmi, kteří profesní dráhu svých dětí nejvíce ovlivňují.

Při výběru střední školy rodiče zvažují objektivní i subjektivní kritéria. Žádné z nich ovšem není tím správným a jediným receptem na úspěch dítěte v jeho dalším studiu. Někdo přikládá význam počtu přijatých absolventů na vysoké školy, další pokládá za důležitou vzdělávací politiku školy, precizní rodiče lpí na plné kvalifikaci pedagogického sboru, pro někoho je důležitý vzhled budovy a atmosféra, samozřejmě je vnímána i pověst školy. Za dobrou strategii rozumných rodičů je považováno převzetí role rádce či manažera, který u svých dětí podporuje a rozvíjí širší spektrum zájmů. Dítě tak může poznat osobní uspokojení z vlastních schopností, a to je jedna z věcí, která se nedá nahradit. Významnou předností zájmů je rozvoj schopností a sebevědomí. Jsou pro děti možností relaxace a smysluplného trávení volného času. Dítě tak dříve či později pozná, které činnosti mu přinášejí úspěch a kterým se naopak nikdy více věnovat nechce. Napomáhají socializaci, rozšiřují okruh kamarádů. Umožňují mu sebepoznání a nabízejí i nespornou diagnostickou hodnotu, v čem je dítě mimořádně úspěšné a která činnost mu nejde a nedaří se (Mezera, 2008, s. 151).

Matějček (2000, s. 143–144) připomíná pravidlo pro vychovatele, které spočívá v důvěře a vedení k samostatnosti. Rodiče mají mít i nadále přehled o aktivitách a volném čase svých dětí, neměli by je ale neustále kontrolovat a dostávat se do role

hlídačů. Je potřeba dětem připomínat, že jim jsou rodiče k dispozici za všech okolností a mohou si kdykoli přijít pro radu či pomoc. Neplatí strohé zákazy a příkazy, ty v dětech v pubertě vyvolávají spíše vzdor a truc. Jako náhrada zákazu může sloužit umožnění vlastní zkušenosti, na jejímž základě je pak snazší s dětmi diskutovat (Matějček, 2000, s. 143–144). Pokud dítě například uvidí své vysněné povolání v praxi, pokud bude mít možnost nahlédnout „pod pokličku“, ať už návštěvou školy nebo pracoviště, stane se informovanějším a při diskusi s rodiči může lépe zpracovat jejich případné argumenty a názory. Dítě se stane rodiči partnerem, který má povědomí o dané oblasti a opře se o svou zkušenost, může si své postoje lépe prosazovat nebo naopak přijímat připomínky a rady rodičů nebo dalších poradců.

Diskuse rodičů a dětí bývají zdlouhavé a mnohdy i bouřlivé, Mezera (2008, s. 156–157) uvádí, že nejhorší představy o různých povoláních si mladí lidé nevytvářejí pod tlakem médií, ale svých vlastních rodičů. Ti se mnohdy nechávají unést vlastními, nesplněnými sny. Pokud rodiče chtějí, aby jejich dítě našlo v pracovním životě co nejlepší uplatnění, měli by zjistit, jaká je situace na trhu práce a vést děti k dovednosti odhadnout své vlastní předpoklady, poučit se z vlastních chyb a využít všechny dostupné informace při rozhodování. V životě objevujeme stále nové perspektivy a horizonty, které se mění společně s požadavky mnoha oborů a světa lidské práce.

2.1.1 Škola a výchovní poradci

„Škola a rodina musí spolu komunikovat a kooperovat“ (Průcha, 2015, s. 174). K tomuto tvrzení pedagogika dospěla poměrně nedávno. Převládalo pojetí, že edukační role rodičů a edukační role školy jsou oddělené. Současné přístupy pracují na bázi spolupráce mezi školou a rodiči, kteří nemají být jen pasivními pozorovateli toho, jak škola kultivuje děti, ale mají škole při edukaci pomáhat (Průcha, 2015, s. 174). Oblast, která rodiče a kantory nejvíce spojuje je výchova k povolání. Pokud je dobře koncipována, je schopna žákům předat ucelený systém informací o oborech lidské činnosti, ale zejména o jejich schopnostech a zájmech, které jejich rozhodnutí učiní racionálním, pomůže vyhnout se omylům, přicházejícím na cestě k volbě

budoucího povolání. Umožňuje v co nejvyšší možné míře nalézt a kultivovat individuální potenciál každého žáka (Mezera, 2008, s. 158).

Vyhláška č. 72/2005 Sb., vyhláška č. 116/2011 Sb. a č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních specifikuje poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Poradenské služby ve škole by měly, mimo jiné, zajišťovat vhodné podmínky pro zdravý tělesný a psychický vývoj žáků, působit v oblasti prevence vzdělávacích a výchovných potíží. Mají rovněž za úkol vytvářet prostředí pro rozvoj osobnosti žáků a být nápomocni při volbě vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění. Kariérové poradenství je zahrnuto ve standardní činnosti školy a ve standardních činnostech výchovného poradce jako koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství, kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka a zahrnuje, mimo jiné, základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků. Dalšími body jsou individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti ve spolupráci s třídním učitelem, spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy. Vyhláška zároveň ukládá i zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích krajských poboček Úřadu práce České republiky a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek. Vymezuje specifika kariérového poradenství pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami nebo žáků cizinců (Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky).

Výchovným poradcem je vlastně každý učitel. Jeho úkolem je dětem pomáhat vyrovnávat se s problémy a činit rozhodnutí o tom, jak povedou svůj další život. Děti u svého učitele nebo poradce hledají dvě kvality, jsou jimi sympatie a důvěryhodnost. Výchovnými poradci na školách jsou členové pedagogického sboru nebo ředitelé. V ideálním případě je jím takový člen sboru, který neplní vyučovací nebo kázeňskou funkci a má pouze poradenské úkoly (Fontana, 2003, s. 317–318).

2.1.2 Burzy škol a dny otevřených dveří

Burzy škol jsou určeny pro žáky 2. stupně základní školy, konkrétně pro 7. – 9. ročník. Probíhají ve větších městech v rámci veletrhů, spojených s burzou práce, případně jsou propojené s řemeslnými akademiemi a pracovními příležitostmi. Úřad práce pořádá nebo se podílí na organizaci těchto burz i v menších městech, případně jsou organizovány přímo ve školách. Návštěvníci získají přehled o školách a učilištích, jsou jim představovány obory, které pro ně mohou být nové a neznámé. Setkají se konkrétními lidmi, kteří školy prezentují a zastupují. Dozví se, jak náročné je studium a jaké jsou podmínky přijímacích zkoušek, získají přehled o vzdělávacích programech daných škol, případně jaké škola nabízí mimoškolní aktivity, sportovní vyžití, mohou se zajímat o praktické věci, kterými je stravování či ubytování. Otázky žáků často směřují k zaměření jednotlivých oborů a následnému uplatnění na trhu práce, možnostech reálného zaměstnání v daném regionu. V neposlední řadě otázky směřují k zahraničním programům, úspěšnosti studentů u maturitních zkoušek, ale i k finančnímu hodnocení absolventů. Žáci tyto burzy navštěvují v rámci vzdělávací oblasti Člověk a svět práce se svými pedagogy a spolužáky. Někteří volí návštěvu s rodiči, starší žáci neváhají tyto burzy navštívit i sami, pokud jsou v jejich dosahu. V současné době některé burzy probíhají i on-line formou, která je výhodná pro hendikepované, nemocné nebo pro ostýchavé žáky. Ti mají tak možnost klást dotazy anonymně, což jim pomáhá překonat komunikační bariéru i v případě introverze (Burza škol, 2023).

Dny otevřených dveří jsou nejvhodnější akcí pro zájemce o studium na konkrétní škole. Prezentují se ve svém prostředí, žáci se setkají s vyučujícími a studenty, kteří zde studují. Jsou jim poskytnuty informace o studiu, představeny učebny, výukové pomůcky a samotná výuka teoretická i praktická. Žáky provázejí pedagogičtí pracovníci nebo starší studenti. Škola má zájem na co nejlepší prezentaci z důvodu naplnění kapacit a následného financování. Žáci základní školy využívají tyto dny otevřených dveří k ucelení představy o vybrané škole. Mohou vnímat celkovou atmosféru, seznámí se s některými členy pedagogického sboru a vidí reálné studenty, kteří jim předávají své zkušenosti se studiem. Jsou seznámeni s podmínkami přijímacího řízení u jednotlivých oborů, případně s konkrétním počtem zájemců

a přijatých žáků u konkrétních oborů v předchozích ročnících. Své dotazy mohou směřovat cíleně ke svým průvodcům nebo na jednotlivých stanovištích. V průběhu návštěvy školy vyvstávají další otázky, které žáky zajímají. Často je den otevřených dveří spojen i s ukázkou sportovišť, prezentací mimoškolních aktivit nebo návštěvou internátu či stravovacího zařízení. Žáci a rodiče si odnášejí mimo praktických informací i celkové subjektivní pocity ze školy, které mohou ovlivnit rozhodování. Mají možnost porovnat vybrané školy, klást vedle sebe pro a proti, diskutovat o konkrétních bodech, které v nich návštěva zanechala. Předávají si dojmy se spolužáky, zvažují procento úspěšnosti, mohou si vytvořit představu, jak na dané škole studují a zda je jim tato představa příjemná nebo je nějaká překážka, kterou nejsou schopni nebo ochotni překonat. Srovnají si své představy, které o škole měli s částečnou realitou, upraví si náhled na studium po základní škole a jeho náročnost (To dáš, 2023).

2.1.3 Informační a poradenské středisko úřadu práce (IPS)

Informační a poradenské středisko úřadu práce poskytuje komplexní informace o středních školách, vyšších odborných a vysokých školách, o učebních a studijních oborech nejen v regionu, ale v celé České republice. Poradenské středisko je určeno nejen pro žáky základních škol, ale také pro středoškoláky a absolventy vyšších odborných a vysokých škol. Vzhledem k tomu, že je IPS součástí úřadu práce, mají poradci velice dobře zmapovanou situaci na trhu práce v celé České republice a mohou tak poskytnout relevantní informace o uplatnění absolventů v jednotlivých oborech i v závislosti na daném regionu. Přehledně je tak možné získat i statistiky o evidenci absolventů jednotlivých oborů na úřadu práce. IPS poskytuje poradenství nejen žákům a studentům, ale také jejich rodičům a školským zařízením. Je tak zařízeno pro individuální i skupinové poradenství v oblasti problematiky volby povolání a následném uplatnění absolventů jednotlivých profesí. Informace předává prostřednictvím informačních letáků jednotlivých škol, informace vztahující se ke konkrétním profesím jsou zpracovány v informačních letácích o jednotlivých povoláních a na kartách povolání. Součástí besed jsou různé prezentace. IPS pořádá besedy a workshopy, prostřednictvím kterých žáci a studenti získávají potřebné informace o možnostech studia a následného uplatnění. IPS se také podílí na

organizaci přehlídek a burz škol. Podstatou těchto burz je spolupráce se zástupci jednotlivých středních škol v regionu, ale i za jeho hranicemi a předávání informací mezi žáky a rodiče, včetně školských zařízení (Úřad práce ČR, 2023).

Pracoviště IPS mají navíc něco, co ostatní poradny a rádci nemají a je to popis všech povolání, kterým je možné se věnovat. Tento popis zahrnuje charakteristiky pracovních nároků, přibližuje pracovní prostředí jednotlivých povolání a poskytuje informace o možnostech dalšího studia, které je pro dané povolání nezbytné (Mezera, 2008, s. 90).

Kariéroví poradci pomáhají nejen při výběru školy, ale také při její změně nebo změně oboru, který si žák vybral. Studentům a žákům poskytují snadnější orientaci i v nabídce dalšího vzdělávání a možnosti návazného studia na střední školu. S tím jsou spojené i informace o stážích, zahraničních pobytech nebo jazykových kurzech. Při besedách či individuálních návštěvách v IPS jsou k dispozici videa a literatura k nácviku sebe prezentace na trhu práce. IPS poskytuje také základní diagnostiku ve formě testů zájmů a profesního zaměření, které si žáci vyplňují a mohou výsledky těchto testů konzultovat s kariérovým poradcem přímo na místě. Pro absolventy je poskytováno poradenství v oblasti uplatnění na trhu práce, které zahrnuje správné stanovení profesního cíle a rozvoj sebe prezentace, jako je napsání životopisu a motivačního dopisu, příprava na pohovor se zaměstnavatelem nebo tvorba portfolia. Kariérové poradenství na pracovištích IPS je poskytováno bezplatně (Úřad práce ČR, 2022).

3 Volba budoucího povolání

Od předškolního věku děti přirozenou formou objevují různá pracovní prostředí. Již v mateřské škole si hrají na kuchaře, pekaře v kuchyňce, na dopravním hřišti řídí různá vozítka a vzájemně si udělují pokuty za dopravní přestupky. Ve skupinkách učí své panenky a plyšáky psát a počítat, následně jim aplikují injekci a obváží zlomenou tlapku (Hlad'o, Michalicová, 2014, s. 4). Dítě si vytvoří představu, čím jednou bude, až bude dospělé. V průběhu času se však tyto představy neustále mění, už to není, popelář a veterinářka, ale letec nebo učitelka. U předškolních a mladších školních dětí není těmto představám věnována příliš velká pozornost. Ve chvíli, kdy se ale blíží čas volby, situace se stává dramatickou. Pokud chce čtrnáctiletá dívka být v pondělí kadeřnicí a o víkendu s přesvědčením tvrdí, že je stvořena pro práci moderátorky, řada rodičů vůbec nechápe, jak skvělé rozhodnutí právě padlo. Zde přichází na řadu rodičovské umění, trpělivost a volba, jakým způsobem budou dále se svým dítětem komunikovat. Mezera (2008, s. 154–156) popisuje několik variant, návodných bodů, kterými je dobré se řídit. Jsou poměrně obsáhlé, ale mají společného jmenovatele a tím je právě trpělivost, ochota vysvětlovat, zodpovídat otázky a hlavně naslouchat. Nátlak nebo srovnávání schopností s ostatními mohou být kontraproduktivní. Učinit rozhodnutí za někoho jiného je velice riskantní, zachování volnosti v názorech a volbě je naopak poměrně zásadní. Jde o jakési rodičovské kariérní poradenství, jehož výsledkem by měl být profesně úspěšný a spokojený mladý člověk. Vágnerová (2005, s. 346–347) radí ukončení povinné školní docházky a volbu povolání jako důležitý mezník v socializaci. Vztahy mezi rodiči i vrstevníky se v tomto období mění, stejně jako postoj a respekt k autoritám a jejich názory už pubescenti nepřijímají bez výhrad, jako v mladším školním věku. Chtějí polemizovat a diskutovat s dospělými, prosazovat své názory, aby se i oni sami jednou mohli stát autoritou. Tyto debaty jsou jakýmsi sportovním tréninkem jejich dovedností v komunikaci, soupeření a jsou subjektivní. Nadřazenost dospělých a autorit uznávají pouze v případě, že mají pocit, že toto postavení zaslouží. Pubescenti zažívají jistou svobodu v rozhodování nebo alespoň spolurozhodování. Na volbu povolání má vliv rodina a její preference, je však závislá na školním prospěchu, který toto rozhodnutí ovlivňuje.

Školní prospěch je vyjádřen známkami, které mají vypovídající hodnotu o schopnostech a dovednostech, nejsou ale zárukou úspěchu či neúspěchu v nové škole. Jsou nástrojem k okamžitému úsudku okolí o schopnostech a dovednostech nebo naopak vytvářejí obraz lajdáka a špatného studenta. Je tak ideální, vytvořit tento obraz co nejlepší, protože soubor těchto informací je rozhodující při přijímacím řízení a jejich hodnota je tak velmi vysoká. Jestli je však tato hodnota objektivní, nepřesná nebo zkreslená se v této fázi neprojeví. Průměrný prospěch je pouze jedním ukazatelem, důležitější je brát známky jednotlivě. Žáci, kteří mají stejné průměrné výsledky, mohou být ve svých schopnostech úplně odlišní. Střední školy, které mají více zájemců, než mohou přijmout, sledují právě rozdíly v jednotlivých předmětech a profilují tak žáky, kteří mají lepší předpoklady pro studium daného oboru. Znamky poskytují poměrně významné informace i samotným žákům a jejich rodičům. Mohou se lišit v závislosti na formě zadaných úkolů, jako je diktát, desetiminutovka nebo ústní zkoušení. Tyto informace je možné využít právě při volbě dalšího studia a výběru oboru. Stejně průměry žáků na vysvědčení neznamenaají stejný úspěch při dalším studiu a nezaručují ani totožné studijní předpoklady. Při volbě střední školy může svou roli sehrát i podceňování vlastních dovedností a schopností, které se netýká pouze žáků s horšími výsledky, ale i žáků, dosahujících výborných výsledků. Nastavit si laťku níže může být jednodušší a pohodlnější. Děti, které si méně věří, jsou častěji vystavovány problémům a jsou více ovlivňovány svými rodiči, kamarády, ale i cizími lidmi. Na druhé straně stojí žáci, kteří své schopnosti maximálně přeceňují, což je opačný problém. Nejlepší variantou je nastavit pomyslnou laťku na základě dobrého odhadu svých možností (Mezera, 2008, s. 51–55).

3.1 Období pubescence

V mladším školním věku děti vnímají svět takový, jaký je. V období pubescence a dospívání si pomalu začínají tvořit ideály, které porovnávají s realitou a přítomností. Z tohoto porovnávání a hodnocení vzniká nespokojenost a kritičnost ke svému okolí, vynášení mravních soudů. Jedná se o nové myšlení, které umožňuje pohled zvenku, pohled na sebe sama, na své vlastní citění a vnímání světa. Dítě si hledá způsoby vedoucí k samostatnosti, snaží se nalézt osobitý způsob emancipace,

vymaňuje se z rodičovské kontroly (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 152–153). Všechny tyto náročné procesy mají za následek emoční instabilitu, určitou rozladěnost, projevující se impulzivním jednáním, zhoršenou koncentrací pozornosti, která zhoršuje učení ve škole a s tím je spojené zhoršení prospěchu, potřebného právě při výběru střední školy a povolání. V jeho nitru se odehrává mnoho vnitřních konfliktů, které hodnotí a rozebírá, upíná se ke snění a představám. Často je toto období provázeno zvýšenou unavitelností, vzdorem, změnami nálad, přecitlivělostí a neporozuměním svým vlastním projevům (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 147).

Dospívající získává schopnost uvažovat hypoteticky a připouští variabilitu různých možností, čímž se obohacují a rozšiřují jeho úvahy. To mu umožňuje akceptaci více možností řešení situací a pochopení názorů okolí. Mladšímu školákovi stačilo vždy jedno přijatelné vysvětlení daného problému, protože uvažoval stereotypně, dospívající již uvažuje více systematicky a do svého řešení problémů a rozhodování zahrnuje více alternativ. Rozvíjí se flexibilita myšlení a abstraktnost myšlení, která umožňuje zaměňovat obsah, ale zachovává formu. Vzniká tak myšlenková nezávislost na přítomné realitě a otevírá tak další škálu možností a způsobů řešení problémů než doposud. Pod vlivem přicházející schopnosti pružného myšlení u dospívajících dochází ke změně vztahu k časové dimenzi. Vedle současnosti, která byla nejdůležitější pro mladší školáky, nabývá na důležitosti budoucnost. Začíná uvažovat více dopředu, co by mohlo nastat a co se může stát, stejně tak se může zabývat minulostí. Propojuje si souvislosti mezi minulostí a budoucností (Vágnerová, 2005, s. 332–333).

Čáp (1993, s. 139–142) popisuje období pubescence jako nejobtížnější ve vývoji jedince. Nástup tohoto období je rozdílný a změny se tak u dětí neprojevují ve stejné době. Děti, které mají opožděnější biologický vývoj, nebo jejich puberta přijde později, mohou právě v období, kdy procházejí volbou povolání trpět tím, že s nimi dospělí zacházejí jako s dětmi a mohou přijít i pocity méněcennosti a úzkosti. Mezi vnější projevy změn patří prudký růst do výšky a formování postavy, přibližující se více dospělým jedincům. Hlubokými změnami prochází i centrální nervový systém, na který působí hormonální změny a narušují tak jeho rovnováhu. Z toho plyne následná přecitlivělost, pokles pracovní schopnosti nebo zhoršená pozornost a sebeovládání, zhoršuje se funkční stav centrálního nervového systému a často

vznikají fázové stavy. V tomto období by mladiství měli dostatečně spát, měli by se dostatečně a vyváženě stravovat v pravidelných intervalech a ideální pro toto období je dodržování denního režimu. V tomto jsou však kladeny různé překážky, ať už v podobě školního rozvrhu, dojíždění dětí do školy nebo množství vykonávaných koníčků. Častou příčinou nedodržování těchto doporučení je i vyhraněný nebo silácký postoj vůči rodičům a lékařům. Další skupinou změn, kterou pubescenti procházejí, jsou změny sociální, případně sociálně psychické, které souvisejí právě s volbou budoucího povolání a přechodem na novou školu. Čeká je přechod na místo, kde si musí budovat novou pozici ve skupině, poznává nové učitele i styl výuky. Musí vystoupit ze známého prostředí základní školy a rodiny na školu střední a případně i na internát. Mladiství usilují a o vymanění se ze závislosti na rodičích a jejich autoritě, mění se i jejich vztahy s vrstevníky. Vyhledávají hlubší porozumění a vztahy mezi vrstevníky, které byly doposud často nestálé. V mnoha případech přichází období dočasného samotářství. Všechny tyto změny přinášejí rozpory. Jedná se o rozpory mezi dospělými a pubescenty, ale i rozpory mezi biologickou a sociální zralostí daného jedince. Chtějí žít jako dospělí a začínají se jim fyzicky podobat. Chtějí se zbavit příkazů a zákazů, vydělávat si své peníze a nakládat s nimi podle vlastních představ, ale chybí jim k tomu velice důležité vnitřní předpoklady, jako jsou zkušenosti, charakterová a emoční zralost nebo odpovědnost. Dospělí mají na mladistvého vysoké nároky, požadují obecné zralé a racionální jednání a odpovědný přístup k volbě povolání, odpovědnost při výkonu přidělených domácích prací a co nejlepší studijní výsledky. Na druhé straně se mnohdy k mladistvému chovají jako k malému dítěti, nepodporují v něm samostatnost a prohlubují tak jeho závislost na rodičích a nezralost. Pokud přidáme další problém současné doby, což je zostření rozporu mezi vnějšími a vnitřními biologickými a sociálními aspekty zralosti, na kterém má podíl nejen akcelerace vývoje, ale i móda či kosmetika, vliv médií a zábavy, vyjde nám další podněcování k urychlení vnějších aspektů, nikoli aspektů vnitřních. Mladistvý tyto podněty zpracovává bez zkušenosti a často v biologicky nepříznivém stavu. To má za následek neadekvátní sebehodnocení, potíže ve vztazích s vrstevníky, rodiči a kantory spojené s problémy ve škole. Do života mladistvých se promítají i politické a kulturní změny, ekonomická situace a sociální postavení. V období pubescence stojí na jedné straně touha po dospělosti a na druhé

straně lákavost dětského období, které bylo bez povinností, děti dostaly vše hotové od maminky či dospělých.

3.2 Kariérní zralost

Vendel (2008, s. 21) uvádí, že „kariérní zralost je v podstatě měřítkem připravenosti uskutečnit volbu povolání na základě postojů ke kariérnímu rozhodování a vědomostí o něm“.

W. Patron a P. A. Creed (2001) zkoumali vývojové rozdíly ve zralosti k volbě povolání. Z jejich výzkumu vyplývá, že právě v období 2. stupně základní školy jsou mezi žáky ve zralosti značné rozdíly. Žáci ve věku 12–14 let byli mnohem méně zralí, než věková skupina 15–17 let. Ukázali se jako méně zodpovědní a měli nižší povědomí o volbě povolání. Předpokládá se tedy, že kariérní zralost se zvyšuje společně s věkem. Hodnotíme-li kariérní zralost dle pohlaví, bylo ve většině výzkumů potvrzeno, že vyšší kariérní zralost prokazují dívky, oproti chlapcům (Vendel, 2008, s. 20). Žáci na 2. stupni základní školy tak přecházejí v průběhu času z jedné věkové skupiny do druhé. Získávají postupně zkušenosti ve škole, na dnech otevřených dveří, burzách škol, úřadech práce. Je tak potřeba, aby se žáci s těmito možnostmi a nabídkami seznamovali co nejčastěji a pokud možno v delším období. V průběhu zrání jejich osobnosti a přijímáním podnětů tak dojdou k vyšší kariérní zralosti.

Vendel (2008, s. 100–105) poukazuje na nerozhodnost v kariérním vývoji u žáků základních škol a uvádí, že v běžných ročnících základní školy je až kolem 60 % žáků, kteří jsou nerozhodní. Rozlišuje tři kategorie nerozhodnosti, a to nerozhodnost situační, vývojovou a chronickou. Situační nerozhodnost je důsledkem tlaku prostředí, kdy škola vyžaduje, aby žák vyplnil přihlášku na střední školu a nepřímým výsledkem zodpovědnosti, za svůj životní krok, který je pro něj životně důležitý. Poukazuje i na dočasnou nerozhodnost, která není brána jako nerozhodnost v pravém slova smyslu, ale znamená, že žák se ještě pevně nerozhodl. Může být způsobena větší precizností při zvažování všech možných alternativ a souvisí s hlubším sebepoznáním, kdy žáci mění své kariérní cíle na základě poznávání světa práce a získaných informací v průběhu času. Tito žáci mohou působit nespolehlivým

dojmem, je jim vytýkána nestálost v postojích. V dlouhodobém kariérním vývoji by však tento druh nerozhodnosti neměl mít negativní vliv. Další kategorie nerozhodnosti jsou známkou hlubšího problému. S vývojovou nerozhodností se setkáváme u žáků méně přizpůsobivých, s nižšími školními výsledky a u žáků s absencí rodinného vzoru nebo žáků výchovně či sociálně zanedbaných. Školou bývají tito žáci hodnoceni jako pomalí, nesamostatní bez iniciativy a vytrvalosti. Jejich zapojení do problematiky výběru povolání je nízké a často je zde absence předběžné představy o výběru školy nebo vlastní kariéry. V těchto případech je klíčová role poradce, jehož úkolem je ulehčit nebo urychlit přirozený vývojový proces. Třetí, rovněž problematickou kategorií je nerozhodnost chronická, vycházející z osobních problémů žáka. Způsobuje ji určitá psychická dysfunkce, žák trpí úzkostí a není schopen reagovat na situace a úkoly, které přicházejí v průběhu kariérního vývoje.

3.3 Příprava na volbu

Rozhodnutí a volba jsou pojmy, spojené s koncem základní školy a přechodem na střední školu nebo učiliště. V osmé třídě lze použít měkčí verze, jakými jsou objeovávání, hledání, příprava na rozhodnutí, které poskytují svobodu a čas na rozmyšlenou, vnímání okolního světa a přenesení právě do rozhodnutí, které musí přijít. Je možné nahlédnout do tohoto procesu, přiblížit faktory, které mohou volbu mladých lidí ovlivnit. Patří mezi ně zralost daného jedince, rodina se svým nesporným a významným vlivem, škola a kariérové poradenství, blízké okolí.

Mezera (2008, s. 113–114), popisuje čtyři etapy k dobrému rozhodnutí, které vymysleli dva Američané – Irving L. Janis a Lenon Mann. Psychologové dali těmto etapám zkratku ACIP, následně vešla ve známost jako označení pro čtyři základní pravidla psychologické teorie rozhodování.

Jednotlivé body Mezera (2008, s. 213–214) vysvětluje:

- *Alternativy (A)* – jestliže jste před nějakým závažným rozhodnutím, jako je výběr střední školy či volba vašeho budoucího povolání, věnujte pozornost především možným variantám řešení, nabízejícím se možnostem a položte

si dvě otázky. Zda existují další varianty a zda jsem nezapomněl na nějakou možnost, která by mi mohla poskytnout lepší řešení než ty předchozí?

- *Následky a souvislosti* – pokud jste došli k výběru nejlepších variant vašeho dalšího studia, proberte u nich všechny možné klady záporny, zvažte pro a proti ze všech možných úhlů pohledu.
- *Informace* – pokuste se získat o každé vybrané škole co nejvíce informací, ptejte se, zjišťujte.
- *Plány* – vytvořte si plán a program, jak své rozhodnutí budete postupně naplňovat a promyslete si, co všechno budete muset po tomto rozhodnutí udělat a co uděláte, když při své cestě narazíte na nějakou vážnou překážku, která by mohla zmařit první variantu vámi zvoleného řešení.

K dosažení potřebného rozvoje kariérního managementu u žáků je dobré neopomíjet několik podstatných informací. „Každý má jinou startovací čáru. Nejde jen o osobnost, vrozené předpoklady či nabyté znalosti a vědomosti, ale i vztah ke kariéře a vzdělávání, který nám předali naši rodiče a vychovatelé. Ani my, ani svět kolem nás není statický – mění se naše potřeby, mění se situace.“ (Pýchová, Košťálová, Drahoňovská a kol., 2020, s. 24–25)

Je potřeba zaměřit se na rozvoj sebepoznání a sladit svět práce s osobními potřebami každého jedince. Způsobů, kterými je možné dosáhnout stanoveného cíle je několik, není jen jedna jasná cesta a výběr těchto způsobů závisí na zájmu o okolní svět a schopnostech rozvíjet svůj kariérní management. Už samotná cesta k vytoužené práci je zdrojem zkušeností pro další život a může být plná chyb, jež jsou povzbuzením pro zkoušení jiných, vhodnějších možností a experimentování. Na této pomyslné cestě k cíli přicházejí okolnosti, které mění naplánovaný scénář a mění i samotného jedince včetně jeho vztahů k ostatním lidem (Pýchová, Košťálová, Drahoňovská a kol., 2020, s. 24–25).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Vlastní šetření

Praktická část charakterizuje místo šetření a vlastní šetření, které proběhlo s pracovníci úřadu práce a učitelkou základní školy metodou rozhovoru. Žákům byl předložen dotazník směřující k objasnění stanovených výzkumných otázek. Na závěr byl inovován stávající workshop, ke kterému byly přidány aktivity na sebezpoznání při výběru budoucího povolání.

4.1 Charakteristika místa šetření

Semily jsou malé okresní město s rozšířenou působností, žije zde kolem 8 300 obyvatel a v celém okrese cca 71 000 obyvatel. Město se nachází v Geoparku český ráj, zároveň se dotýká Jizerských hor a Krkonoš (Semily, 2020).

Vzhledem k tomu, že do města nevede žádná dálnice a není propojeno s žádným dopravním uzlem, je život v tomto městě, nejen z pohledu trhu práce, specifický. Ve městě a v okolí se nachází několik firem, které jsou poměrně stabilními zaměstnavateli, velká část pracovních míst v těchto firmách je dělnického charakteru. Mezi největší zaměstnavatele patří nemocnice, základní a střední školy, úřady. Někteří obyvatelé města dojíždějí do Mladé Boleslavi do Škoda auto, a.s. a do vzdálenějších měst. Nezaměstnanost se ke konci roku 2022 v Semilech pohybuje kolem 4 % (ČSÚ, 2022).

Z rozhovorů dětmi na základních i středních školách vyplynulo, že vzdálenosti, omezená nabídka pracovních míst i jejich zaměření je pro žáky při výběru povolání kritériem, které zvažují. Ve městě jsou tři základní školy, z toho jedna waldorfská, na kterou navazuje lyceum. Dále se v Semilech nachází gymnázium a střední škola, která nabízí tři studijní obory a osm oborů učebních. Okolními městy, do kterých žáci dojíždějí nebo jsou na internátech, spadá především Liberec, Turnov, Jičín nebo Lomnice nad Popelkou. Dotazník byl předkládán dětem ze ZŠ Dr. Františka Ladislava Riegra, která se nachází přímo v Semilech a je největší školou ve městě, dále dětem z Masarykovy základní školy v Libštátě, která je představitelem menší venkovské školy a ZŠ T. G. Masaryka v Lomnici nad Popelkou.

4.2 Metodika

Pro zodpovězení kladených otázek byly použity tři metody a to rozhovor, dotazník a pozorování. Rozhovor je metodou, která bývá nazývána spíše výrazem interview, které ve volném překladu znamená „mezi“ a „názor“ nebo „pohled“. Úspěšnost rozhovoru se odvíjí od schopnosti tazatele, výzkumníka, navodit příjemnou a respektující atmosféru s dotazovaným. Navázání osobního kontaktu s respondentem je tak nedílnou součástí této výzkumné metody. V průběhu rozhovoru je možné sledovat reakce respondenta na kladené otázky a díky tomu tak případně upravovat průběh celého rozhovoru. Rozhovor má podobu strukturovaného rozhovoru, kdy tazatel postupuje přesně podle připraveného textu a formulace otázek je přesně určena, tazatel k otázkám, ani k odpovědím nepřidává svůj komentář nebo podobu nestrukturovaného rozhovoru, který se přibližuje k běžné komunikaci mezi lidmi. Tazatel ví, jaké informace potřebuje ve svém rozhovoru od respondenta získat, ale může se zpětně v rozhovoru vracet k předchozím otázkám, nějakým způsobem je doplňovat, formulace a pořadí otázek je na rozhodnutí tazatele. Třetí podobou je polostrukturovaný rozhovor, který byl zvolen v případě této bakalářské práce a je kompromisem mezi dvěma předchozími. Zde je možné rozhovor doplňovat o další otázky a požadovat po dotazovaných vysvětlení nebo zdůvodnění jejich odpovědí. Rozhovor by měl probíhat vždy ve vhodné situaci, po předchozí domluvě. Tazatel by měl s dotazovaným navázat kontakt, projevovat přiměřený zájem o odpovědi dotazovaného. Žádoucí je takt a důraz na přirozené prostředí (Chráska, 2016, s. 176–178).

Dotazník je soustava otázek, používá se spíše označení položek, protože nemusí vždy končit otazníkem, na které dotazovaný odpovídá písemně. Položky jsou předem sestaveny do promyšleného celku. Lze je rozdělovat podle různých kritérií, kterými jsou cíl, forma odpovědi a obsah. Cílové položky rozlišujeme dále na výsledkové a funkcionální. Výsledkové jsou potřebné k získání údajů, nutných pro zodpovězení výzkumného záměru a funkcionální položky optimalizují dotazování. Jedná se o položky kontaktní, funkcionálně psychologické, kontrolní a filtrační. Formy odpovědi jsou otevřené, uzavřené a polouzavřené. Otevřené položky nenabízejí respondentovi možnost výběru z odpovědí a závisí na jejich ochotě a dovednosti

vypovídat. Jsou vhodné jako položky kontaktní. Uzavřené položky nabízejí dotazovaným spektrum odpovědí, které by měly být vyčerpávající, aby bylo možné vždy jednu vybrat, ale neměly by být příliš početné. Výhodou je zjednodušené vyhodnocování odpovědí a vyšší ochota dotazovaných otázky zodpovědět, nevýhodou je možnost nezařazení odpovědi dle představ dotazovaného. Tomu lze předejít zařazením polouzavřených položek, které umožňují respondentům doplnit specifickou odpověď. Obsahové položky můžeme rozdělit na ty, které zjišťují znalosti, fakta a na položky orientované na postoje, motivaci a uvažování respondentů. Všechny položky dotazníku musejí být pro dotazované srozumitelné. Při jejich sestavování se musí hledět na kategorii respondentů, pro které je dotazník určen, jako je věk, dosažené vzdělání, sociální příslušnost. Formulace otázek musí být jednoznačná a nenapovídající. Sugestivně položené otázky mohou vzbuzovat obavu ze špatné odpovědi. Předpokladem pro vyplnění dotazníku je motivace respondentů. Je dobré vysvětlit význam vyplnění dotazníku, seznámit dotazované s účely a průběhem dotazování. Řazení položek se odvíjí od psychologického hlediska, které je stavěno nad pořadí logické. Dobrý dotazník zjišťuje to, co zjišťovat má a je tak validní. Reliabilita je předpokladem dobré validity a vypovídá o spolehlivém a přesném zachycení zkoumaných jevů (Chráska, 2016, s. 158–165).

Pozorování je nejstarší a nejrozšířenější metodou, získávající požadované informace. Pedagogické pozorování musí splňovat dostatečnou validitu a reliabilitu. Běžná pozorování ve škole jsou vždy poznamenána určitým stupněm subjektivity. Mezi faktory, které pozorování ovlivňují, patří mimo jiné haló efekt, předsudky nebo aktuální psychický stav. Jedná se o pozorování nestandardizované. Standardizované techniky jsou náročnější a jsou vhodné spíše pro pedagogický výzkum (Chráska, 2016, s. 146–149).

4.3 Rozhovory

V souvislosti s vykonávanou praxí na Úřadu práce v Semilech, byla ke zjištění potřebných informací stanovena metoda polostrukturovaného rozhovoru s poradkyní pro volbu povolání paní Věrou Jetelovou, která je velice zkušenou pracovnící úřadu a má dlouholetou praxi s poradenstvím v oblasti volby povolání.

Rozhovor proběhl 11. 11. 2022 v kanceláři Úřadu práce v Semilech s poradkyní pro volbu povolání, paní Věrou Jetelovou, byl nahráván a zároveň byl udělen souhlas k přepisu rozhovoru a jeho dalšímu užití včetně uvedení celého jména. Přepis rozhovoru je v plném znění. V průběhu rozhovoru vznikla potřeba připravené otázky doplnit, uvádím je jako doplňující otázky.

Výzkumné otázky:

- Jak probíhá spolupráce IPS ÚP se základními školami?
- Jaké jsou potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře?

1. „Které služby jsou IPS žákům základních škol poskytovány?“

Tak, žákům základních škol nabízíme besedy. Buďto to jsou besedy, které se uskuteční u nich ve škole nebo zde, na úřadu práce, mohou si vybrat. Součástí té besedy je prezentace a diskuse, když jsou tady, na úřadu práce jsou testy zájmů. Máme dva druhy testů zájmů. Jeden je Šuflík, to je vídeňský testovací program, vychází z něho hexagon. Řekla bych, že je takový více propracovaný. Pak je obyčejný test zájmů, ze kterého vychází mnoho profesí, takže z toho se musí vypíchnout profese, které se nejvíce objevují a jejich zaměření a z toho pak vyvodit závěr, takže nemohou se orientovat na konkrétní profese, které tam vyjdou. Takže ten Šuflík je lepší. Součástí besed je i trh práce. Říkáme dětem o profesích, které jsou žádané, říkáme jim, jaké jsou webové stránky, na kterých najdou co za to.

Doplňující otázka: A říkáte jim tuto informaci už na základních školách, zajímá děti, co za to?

Ano. Ukazujeme jim NSP, Národní soustavu povolání, kde jsou všechny profese charakterizované, protože pod mnoha profesemi si neumějí představit, co obnášejí. Myslím si, že je dobře udělaná, je tam uvedené i aktuální ohodnocení, za danou profesi, mzdy a platy. O toto se děti zajímají, chtěly by být bohatými v budoucnosti, mít se dobře. Organizujeme také burzu škol, která se každý rok koná v Semilech. Představují se tu střední školy a učiliště. Jedná se jak o místní školy a školy z okolí, tak i vzdálenější, které nabízejí možnost internátu. Školy reprezentují pedagogové, ale hlavně studenti, kteří školu navštěvují a mohou tak sdělovat své dojmy a zkušenosti. Každoročně tuto akci navštěvují žáci s učiteli, ale dojdou i samostatně

s rodiči. Někdy přicházejí jen rodiče bez dětí, což je takové zvláštní, asi by měli přijít spíše společně. Toto jsou naše nejčastější služby, které poskytujeme.

2. Které ročníky ZŠ mají zájem o služby IPS?

Některá škola preferuje osmou třídu, některá preferuje devátou. Jsem velice ráda, že tomu tak je, protože naráz na podzim by byl velký problém uspokojit všechny deváté třídy. Od prosince by měl přijít další kolega, v jedné osobě je to nezvládnutelné. Ti, kteří preferují osmou třídu, chodí od dubna do konce června, na burzu škol nechávám volbu na školách, zda chtějí přijet s osmáky nebo s deváťáky, to je čistě na nich a od září do prosince se hlásí hodně devátých tříd. To pak jezdím po školách, pokud jsou vzdálenější.

Doplňující otázka: Stává se, že má o služby zájem i sedmá třída?

Ano, sedmá třída, to chodí většinou praktické školy, sedmá, osmá a devátá třída dohromady. Je to menší počet žáků, přijede jich třeba patnáct. Jinak ne, teď jsou třídy tak početné, že by se sem kapacitně nevešly. Uvažovalo se, že by se začalo s volbou povolání už v sedmé třídě, byla to taková myšlenka před několika lety. Mně se to zdálo jako velmi dobré. Jestli právě toto, nabudilo myšlenku kariérového poradenství ve školách? Teď někteří učitelé studují kariérové poradenství, většinou jsou to výchovní poradci. Toť otázka, jak je to na školách realizováno. Např. na velkých školách mají volbu povolání až v deváté třídě, myslím, že je to pozdě. Každá škola to má jinak. Setkávám se s tím, že ty menší, vesnické školy na to kladou docela velký důraz. Volbu povolání mívají celou osmou třídu, jsou připravováni na to, že budou postaveni před volbu střední školy a už s nimi takto pracují. Zdá se mi, že na větších školách to tak není.

3. Jakým způsobem probíhají návštěvy a workshopy se žáky? – To už jste mi převážně zodpověděla, ale napadá vás ještě něco?

Asi jsem již odpověděla hned na začátku.

4. Které testovací metody jsou používány?

No, my jako nepsychologové můžeme pouze ty testy zájmů, my nemůžeme používat bilanční diagnostiku, to bohužel mohou pouze psychologové. Takže my jenom ty nepsychologické testy.

Doplňující otázka: A máte možnost propojit se s psychologem?

Ne, to musí rodiče individuálně do Pedagogicko-psychologické poradny se přihlásit a ty jsou dost zahlcené. Takže psycholog jediné tam.

5. Jakým způsobem probíhá zpětná vazba se žáky, případně s učiteli?

Buďto přes výchovné poradce, se kterými se dvakrát do roka setkávám na jaře a na podzim. Také jsem výchovným poradcům dávala dotazníky, kde jsem si chtěla ověřit, co by v rámci besed rádi slyšeli nebo jaká odezva je. Takže většinou přes výchovné poradce. Žákům dávám na sebe kontakt a mnoho, mnoho rodičů se sem přihlásí. Ted' jsem byla na rodičovském sdružení v Turnově, rodiče si brali kontakt, pokud by nepadlo rozhodnutí, zda by mě mohli navštívit. Pak mi tedy individuálně volají a objednávají se ke mně.

6. Navštěvují vás žáci i jednotlivě mimo školní skupinu?

Častěji skupiny, ale i individuálních návštěv je hodně. Jak jsme byly spolu v Lomnici nad popelkou, na besedě, tak hned následující den se zde objevily čtyři dívky, že si jedou udělat test. Bylo to zapotřebí, ony vůbec nevěděly, ale rozebraly jsme to, byly tu asi dvě hodiny. To je ta nejlepší zpětná vazba. Cítím potřebu komunikace. Děti si chtějí povídat, rozebírat, poradit. Ne všechny mají tuhle možnost doma nebo s učitelem. Tady je prostor pro kariérové poradce, aby mohly zajít za někým, kdo je provede, podpoří a vysvětlí nějaké možnosti.

7. Jaké jsou vaše zkušenosti z proběhlých workshopů se školami? Co žáci při volbě střední školy nejčastěji řeší?

Je to individuální. Je to ted' úplně jiné, než před třemi lety. Ted' jsou tak silné ročníky, že i ti rodiče řeší prospěch, kam se děti dostanou. Hodně často slychám, že si dají maturitní obor, ale pak jako únikový si dají učební obor. Opravdu si uvědomují, že je na některé školy přetlak. Po dobu deseti let si ty školy přetahovaly žáky, ted' je situace úplně jiná. Školy nemusejí bojovat o žáky, oni se jim sami hlásí. Bude to trvat asi tři roky. Řekla bych, že ted' se spíše řeší a je z toho obava, jestli se vůbec někam dostanou.

Doplňující otázka: Na druhou stranu, nebude to výhoda pro učiliště, kde se bude hlásit více žáků na řemeslo?

Ano, přesně tak, bude to znamenat větší příliv, ale i takových inteligentních žáků. Mohou si pak samozřejmě dodělat maturitu.

8. Jaké jsou potřeby žáků při jejich rozhodování – co si potřebují ujasnit, zjistit, vyzkoušet, ověřit...?

K tomu pomáhá Národní soustava povolání, ten web a pomáhá jim i v tom, že se mohou podívat na náplň práce, co je smyslem dané práce, jaké je ohodnocení a potom je ještě web Infoabsolvent a tam jsou filmové ukázky různých profesí. Takže i tam si pouštějí ukázky. Tento projekt už vypršel. Z každého projektu vznikne něco. Někdy je to zbytečné a není to dobré, ale z některých projektů vzniká i něco opravdu smysluplného. Tento Infoabsolvent se povedl, ale ten projekt skončil a oni už jej neinovují, jen oprašují. Nedávají tam další profese, ukázek je málo. Jsou to asi pětiminutové šoty a moc se mi líbí. Pracují s tím i ve školách. Pro semilské děti je teď v přípravě Živá knihovna, ta jim pomůže. Je tam přihlášeno poměrně dost firem s různými profesemi, včetně nemocnice. Bylo to už v Liberci, v Jablonci a v České Lípě. V Semilech bude poprvé. Mělo by to nahradit návštěvu firem, jako jsme my dříve chodili do provozu se podívat. Firmy by měly prezentovat profese, a co vlastně daná profese obnáší.

9. Jaké aktivity se vám osvědčily?

Nejvíce děti baví test zájmů. Pokud cítím, že už jsou unavení, můžeme jim pouštět DVD různých profesí, různé rébusy zábavnou formou. Teorii a informace potřebují, ale chtějí akci, něco se o sobě dozvědět, něco si vyzkoušet.

10. Jaké jsou požadavky škol směrem k IPS? Co po Vás požadují za aktivity a témata?

To jsem si právě dělala ten dotazník. Z něj vyplynulo, že chtějí, abych děti informovala o pracovním trhu. Protože informace z pracovního trhu jim škola neumí poskytnout. Moc nerozebírám podávání přihlášek, přihlašovací lístky apod., to je spíše věc školy a učitelů. Zajímají je i čísla, statistika. Blíže jim osvětluji, co v současné době na trhu práce je a co tam chybí. Učitelé mají také rádi ten test zájmů, protože si z toho děti něco odnesou.

11. Které termíny školy nejčastěji pro Vaše vstupy preferují? Je nějaký preferovaný čas/doba z jejich strany?

Jak jsem říkala, je to individuální. Některé školy už u nás chtějí mít osmáky, některé školy až deváťáky. Co se týče času během dne, tak jsem překvapená, že to je asi i covidem, že přijíždějí až na 11.20, 12.20 a spíše to chtějí v odpoledních hodinách. Vycházím jim vstříc, nevadí mi to. Dost často teď jezdím až na druhou hodinu, neradi totiž přicházejí o ty důležité vyučovací hodiny. I se objevuje, jak jsou silné ročníky, abych já spíše jela za nimi, než oni sem. Mají problém s dopravou, ztratí pak celý den.

12. Co by Vám pomohlo pro zlepšení vašich nabízených služeb pro školy?

Samozřejmě, my zde máme teď vše v řešení. Máme zde jen dva zastaralé počítače a jednu zastaralou tiskárnu. Čtvrtým rokem běží projekt PIPS – pomoc IPS. S tím je spojený přísun počítačů. Máme objednáno deset počítačů, novou tiskárnu, přišla nám nová kopírka. Musím říct, že projekt bude v srpnu končit, no tak snad. I nábytek bychom měli dostat. Ono vybavit asi osmdesát pět ípešek v rámci republiky a sladit to, když má každý jiné prostory je náročné. Ale mně by stačily počítače a tiskárny. Vybavení máme opravdu nedostačující a staré. Kmenových zaměstnanců je zde stále stejně, ale přibýlo jednou tolik projektových zaměstnanců, řešilo se vybavení pro ně. Chybí nám hlavně technická podpora.

Doplňující otázka: Ještě něco jiného?

Ano, všechno ustrnulo, co se týče nějakých materiálů. Profesiogramy, s tímto projektem měly přijít aktualizované profesiogramy, těšili jsme se na to. DVD už jsou zastaralá, abychom mohly dětem ty profese vizuálně poskytnout. Ta podpora je teď minimální, takřka žádná. Čerpáme z NSP, ale i tam jsou mzdy a platy z roku 2020. Byl zde vynikající projekt, byl to skvělý test zájmů, bylo to promyšlené. Ale projekt skončil a už jej nelze používat, je to zastaralé. Mají na to patent a asi ne dohodli s ministerstvem, takže nic. Už vím ISTP, byl to integrovaný systém typových pozic to byl. Měli to velmi dobře propracované. Měli jednotlivé profese propracované, co která profese obnáší. Jaký člověk by se k dané profesi hodil. Měli to i skloubené s testem zájmů, byl součástí. Moc se mi to líbilo, i oni s námi byli neustále v kontaktu a pořád nás o těch novinkách informovali. To je také velmi důležité. Měli jsme ještě

další programy. Jeden byl vzdělanostní, zaměřený na matematiku, fyziku, zeměpis, velmi propracovaný, trval dvě hodiny. Bohužel, opět ministerstvo už projekt nechtělo podporovat. Zažila jsem zde opravdu hodně projektů a většinou byly velmi kvalitní. Pokud ale projekt skončí, tak skončí celý vymyšlený program, na který nikdo nenaváže. Raději se zase udělá nový program a vše se opakuje.

Děkuji za zodpovězení otázek, jsou to pro mne cenné informace.“

Další polostrukturovaný rozhovor byl uskutečněn s pedagožkou ze Základní školy Dr. Františka Riegra v Semilech, konkrétně paní Mgr. Danielou Zatloukalovou, která prochází programem pro kariérové poradce pod záštitou Educa Quality, z.s. v Liberci. Rozhovor proběhl 14. 11. 2022 ve škole ve sborovně, byl nahráván a přepsán v plném znění. Dotazovaná udělila souhlas s přepisem rozhovoru a následným dalším užitím a uvedením celého jména. V průběhu rozhovoru bylo nutné reagovat dalšími otázkami, které uvádím jako doplňující:

Výzkumné otázky:

- Jaká je strategie školy v rozvoji kariérového poradenství a jak jsou témata zařazována do výuky?
- Jaké jsou potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře?

1. „Jaká je strategie školy v oblasti kariérového poradenství?“

Nejsme úplně na začátku, my jsme na naší škole zaměřeni a zacílení na osmý a devátý ročník a díky školení, které jsme dva pedagogové absolvovali a týkalo se kariérového poradenství, bylo to zaměřeno na pomoc se začleněním volby povolání do jiných předmětů, tak bychom to rádi začlenili průřezově i na první stupeň do jednotlivých předmětů.

2. Jak je téma volby povolání zaneseno ve vašem ŠVP?

To je otázka na pana ředitele, nyní je tam původní verze, ale máme v plánu to více rozpracovat a po konzultaci s vyučujícími v průběhu školního roku připravit verzi na příští školní rok, kde o kariérovém poradenství bude zmínka asi více. Děláme každý rok tematické plány, každý vyučující sám za svoji třídu, takže víceméně ty plány kopírují učební pomůcky, které se používají a téma volby povolání je u devátého ročníku v prvním pololetí. Díky tomu, že jsem absolvovala školení, je to pro mne

pilotní třída, kde si zkusím věci, které jsme si na tom školení prošli a zařadila jsem volbu povolání už od září, pro ten devátý ročník, kde začínáme sebezpznáváním, postupujeme dále. V osmém ročníku, podle těch plánů, jak jsem mohla prohlédnout, to zařazeno není.

3. Jaká časová dotace je vyhrazena pro přípravu na volbu povolání pro žáky 7. – 8. ročníků vaší ZŠ? Kdy si zvete organizace mimo školu (nebo jdete do organizací)? Máte časový harmonogram?

No, jak jsem říkala, sedmé ročníky v tomto zahrnutý nejsou. Většinou se to týká deváťáků, ale na burzu škol chodí i osmičky. Akce navštěvujeme jak přijdou, co se týká úřadu práce, to se snažíme u deváťáků v prvním čtvrtletí, s osmáky na konci školního roku.

4. Kolik času reálně je věnováno přímo kariérovému poradenství a práci se žáky při výběru povolání?

Jak jsem říkala, u nás je to směřováno na osmý a devátý ročník, ani ne v obsahu občanské nauky, ale v rámci akcí, které pro děti připravujeme, jezdí se každý rok na Eduku, kde bereme osmé a deváté ročníky, v listopadu bývá burza škol v Semilech, pak děti mohou i individuálně. Navštěvujeme s dětmi Úřad práce Semily, ten vychází na říjen, pak je tu ještě varianta navštívit střední školu v Semilech, to je pro kluky, kde si vyzkoušej nějaké manuální práce, které jsou spojeny s učebními obory, které škola nabízí. Letos byly děti v Libštátě ve firmě Chuchlík, která uspořádala den otevřených dveří přímo pro děti z devátých ročníků, to bylo zajímavé, mohly si to osahat, podívat se do praxe. Budeme se také účastnit akce, která se bude konat v Semilech pod názvem Živá knihovna v Kácéčku (KC Golf Semily), už jsme se zúčastnili loňský roky, bylo to pro devítky, tuším, že tam byly i osmičky, ale byla covidová doba, tak to bylo online. Takže akcí je poměrně dost, jsou to většinou výjezdní akce. Pak tu máme v plánu, jestli by byl zájem i o nějaké individuální konzultace. Děláme informativní schůzku pro rodiče devátých ročníků na začátku září, kde se jim řeknou podmínky přijímacího řízení, přihláška, termíny. Pak se to ještě opakuje dětem v průběhu nějakých hodin, kde se setkávají se svým učitelem nebo výchovným poradcem. To jsou už vyloženě praktický věci, se kterými se ty děti musejí nějak popasovat. Navštívili jsme Úřad práce, kde dostanou atlas školství,

s tím já budu pracovat s devítkou, v rámci toho pilotního seznamování nebo toho zařazování kariérového poradenství do výuky.

5. V jakém vztahu učitel – žák toto poradenství probíhá, jedná se o třídního učitele nebo učitel žáky učí jiné předměty, znají se vzájemně?

Tak je to většinou třídní učitel nebo v rámci občanské výchovy daný vyučující, případně výchovný poradce, který je zároveň učitel.

6. Které další aktivity k volbě povolání vaše škola realizuje? (burzy škol, IPS ÚP, dny otevřených dveří...)

To už jsem vlastně zodpověděla, burza škol, ipéeska, dny otevřených dveří, to je další věc, kde děti upozorňujeme, máme tady nějakou nástěnku ve škole, vlastně i díky Educe v Liberci, děti si tam berou letáčky škol, které je zaujaly a hlídají si dny otevřených dveří.

7. Které z uvedených aktivit mají žáci nejraději? Které mají podle vás největší přínos pro rozhodování žáků?

Tak co se mi osvědčilo, tak ty děti mají rády, kdy se o sobě něco dozvědí, to testování bych řekla je celkem baví, pak jsou rádi, když se něco děje mimo školu, když je výjezd na Eduku do Liberce, to se jako těšej, mají tam rozchod, je tam takovej režim, když už tam jsou, tak aby si to prošly a zjistily a pak docele dobrej ohlas máme na ty návštěvy firem, i na tu střední školu v Semilech, kde si můžou něco vyzkoušet. Je to vždycky atraktivnější, než někde sedět a poslouchat jen teorii.

8. Je podle vás dostatečná informovanost žáků o středních školách a jejich podmínkách?

Myslím si, že jo, pak už se tam kloubí vlastně nějaké osobnostní nastavení, rodinný zázemí, jsou děti, které to už řeší v osmičce a ti rodiče jsou s dětmi na Úřad práce, udělají si tam test zájmů, a rodiče to řeší a mluví o tom. Pak jsou samozřejmě děti, které v tom systému plavou a přihlášky dávají na poslední chvíli, taky se to stává, je to o nějakém dodržování termínu, řádu, to ne všem je daný a jsou v tom vychování. Nevím no, ale kdo ty informace chce, kdo se o to zajímá ....., ty děti by měly být vedené z domova a mají i ty informace ze školy. Ideálně taková nějaká propojenost. Když se ty děti o sobě něco dozvědí, tak je pak nějak nasměrovat, korigovat. Někdy děti

řeknou, že máma chce, abych šel tam a tam a já bych radši jinam .... Podle mne, to je na straně kariérových poradců, nějak to vybalancovat. Jsou děti, které jsou lehce ovlivnitelné, jsou děti, které mají jasnější představu, jsou děti apatičtější a je jim to jedno, kam je rodiče nasměrujou, tam jdou. Nedokážu říct, v jakém to je poměru, ta třída bývá namíchaná. Většina rodičů je rozumných a snaží se dětem vyjít vstříc, aby se ty jejich zájmy potkaly, ale i nějaký ten jejich potenciál a strop. Někdy je tam moc velký očekávání, takže tady je ta role kariérového poradce asi o tom, aby nějak taktně sdělil, že jde o problematickou volbu nebo aby sdělil, že teď zrovna jsou silné ročníky a opravdu by bylo fajn, aby se děti ve škole věnovaly přípravě a že konkurence bude větší, že tam kam se dostaly děti tři roky před nima v pohodě bude teď jiná šance. Promítá se sem demografie, no.

9. Co si myslíte, že by pomohlo žákům v jejich rozhodování o jejich budoucí kariéře? Výběru střední školy?

Asi určitě opravdový zájem ze strany rodičů i kariérových poradců. Kdyby to bylo tak, jak chceme do budoucna, zařadit to do více předmětů, aby to byla taková jejich součást.

10. Spolupracujete s rodiči při volbě střední školy?

Máme informativní schůzku pro rodiče, která je taková hodně technická, říkají se jim tam ty věci ohledně přihlášek a taky zvažujeme, na základě toho školení, které jsme absolvovali, nabídnout pro rodiče, kteří by měli zájem, konzultaci. Když si nejsou jistí, ve trojici dítě, poradce, rodič, nějak si popovídat. To by škola mohla nabízet.

11. Které služby, případně forma kariérového poradenství byste uvítala nebo které vám chybí?

No, tak my máme dobrý zdroj od paní Matušné, která byla zastřešující osobou toho, co jsme prošli, takže kdybychom cokoli potřebovali, tak nám pomůže, byla hodně vstřícná. Dostali jsme spoustu materiálů, které jsme museli utřídit, tak na tom asi zapracovat. Ty služby jsou dostatečné. V devítce mají různé koncerty a další aktivity, takže tam je toho hodně.

Doplňující otázka: Právě mě napadá, zda by tedy nebylo přínosné, zařadit více aktivit k volbě povolání už do osmičky?

No, to je věc... nemám aprobaci na občanku, neučila jsem ji v osmém ročníku. Ale ano, je tam prostor to změnit a ta témata poskládat jinak ve prospěch kariérového poradenství. V Libštátě dělají sebepoznávání už v osmičce, kdyby se to takto rozdělilo, bylo by více času, mohlo by to být propracovanější

Doplňující otázka: Mohlo by to více uzrát?

Ano, myslím si, že ve druhé polovině osmičky už na to mentálně mají, ale i v těch nižších ročnících jsem s dětmi dělala zájmy, jaké mají silné stránky, také jsme se tomu trochu věnovali. Tam mě překvapilo, že někteří v šesté třídě už věděli, co chtějí dělat, samozřejmě se to může změnit, je to individuální. Někdy tam jsou ještě naivní představy, ale někteří kluci mají rádi motorky, auta, vědí, že je chtějí opravovat.

12. Kde čerpáte zdroje informací o aktualitách na středních školách a trhu práce pro témata volby povolání?

Tak v rámci materiálů, které jsme dostali je tam mnoho webových odkazů, jako infoabsolvent, kariérko.cz, Úřad práce, pak jsme s dětmi dělali Národní soustavu povolání, to je baví a pak Moravskoslezský kraj má zpracované stránky, kde se děti proklikají, vyberou si povolání a je tam nějaké finanční rozpětí, to je tedy bavilo hodně. Zadaly si tam kolik utratí, souvisí to s finanční gramotností, jestli by jim ten plat z toho povolání, které si vybrali, stačí. Zvolily si povolání, kde chtějí bydlet, jestli v domě nebo v bytě, jestli budou mít zvíře, kolikrát za měsíc chtějí jít do restaurace...

Doplňující otázka: To se asi divily, že?

No, to ano, pár jich bylo čtyřicet tisíc v mínusu. To bylo zajímavé.

13. Kde probíhalo vaše školení ke kariérovému poradenství?

Scházeli jsme se zde ve škole, dva vyučující přijížděli z Vysokého, z Libštátu jedna kolegyně, z Lomnice a dvě z Waldorfu.

Doplňující otázka: Pod jakým zaštitěním to probíhalo?

Zaštiťovala to Eduka kvality Liberec, bylo to v rámci..., teď nevím, najdu to, byl to komplikovaný název. Jo, projekt poskytnutí služby v oblasti podpory rozvoje kariérového poradenství na základních školách formou pilotního projektu na

vzdělávání kariérových poradců na základních školách. Takto dlouhý název, toho jsme se zúčastnili. Zastřešovala to paní Matušná, která měla asi 80 hodin, kde se vystřídala další řada lektorů. Něco bylo online, něco prezenčně.

Děkuji za rozhovor.“

4.4 Zhodnocení rozhovorů

Výzkumné otázky:

- Jak probíhá spolupráce IPS ÚP se základními školami?
- Jaké jsou potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře?

Výzkumné otázky, které byly na začátku stanoveny pro paní Věrou Jetelovou, poradkyni pro výběr povolání z ÚP Semily byly plně zodpovězeny. Byly podrobně popsány služby, které jsou úřadem práce školám poskytovány a zároveň byly uvedeny potřeby žáků, při rozhodování a jejich budoucí kariéře.

V jednotlivých odpovědích paní Jetelová vysvětlila postup, kterým se žákům základních škol dostávají informace. Je to zejména při návštěvách tříd přímo v IPS nebo v rámci workshopů a besed pořádaných úřadem práce ve školách. Při těchto setkáních je žákům nejdříve přednesena prezentace, kde se seznámí se základními službami poskytovanými úřadem práce, osvětlí jim pojmy sebepoznání, schopnosti, dovednosti, nabízí několik internetových odkazů. Dále žáky seznámí s trhem práce a internetovými stránkami Národní soustavy povolání. V sekci nabídky škol seznámí žáky se základními kritérii při výběru školy a předestře možnosti, jak získat potřebné informace, které žáci potřebují k jejich rozhodování. Na konci prezentace je prostor pro dotazy žáků, na diskusi. Při návštěvě přímo v IPS se pracuje s testem zájmů, který si žáci vyplní. Zde se naráží na nedostatečné technické vybavení, protože IPS disponuje pouze dvěma počítači, což je nedostačující, situace je v řešení v rámci programu PIPS. Žáci mohou nahlédnout do tištěných materiálů, klást dotazy a diskutovat. Z toho následně mnohdy vyplyne i individuální kariérové poradenství, které je také součástí služeb úřadu práce. Zároveň je každoročně organizována burza škol, kde se představují střední školy a učiliště jak z blízkého okolí, tak i vzdálenější, které nabízejí možnost ubytování na internátech. Letos poprvé proběhne v Semilech

prezentace zaměstnavatelů pod názvem Živá knihovna, kterou organizuje Svaz průmyslu a obchodu.

Při zjišťování, jaké jsou potřeby žáků, bylo poukázáno na problém projektů. Jedná se o programy, které vzniknou, jsou dobré, používané, velice dobře zapadají do edukačního procesu a jsou přínosem. Bohužel, tyto programy v rámci projektů po určité době skončí a nejsou již nijak doplňovány či obnovovány v rámci změn na pracovním trhu, demografii nebo celkové aktuální situaci v oblasti kariéry. Po nějaké době vznikne další a situace se opakuje. Chybí návaznost a provázanost jednotlivých programů, celková koncepce. Z besed a workshopů vyplývá, že žáky nejvíce baví aktivity jako je testování. Něco, co si mohou odnést, o čem mohou diskutovat. Chtějí znát aktuální situaci na trhu práce, zajímají je i čísla a statistika. Velký zájem je o informace ohledně náplně práce jednotlivých povolání, o uplatnění po absolvování středních škol a ohodnocení některých profesí. Několikrát v rozhovoru zaznělo, že děti potřebují akci, něco si vyzkoušet, otestovat, vytvořit. Zde se potvrzuje, že záměr doplnit a oživit prezentace úřadu práce by mohl jít správným směrem.

Rozhovor s Mgr. Zatloukalovou měl za úkol zodpovědět výzkumné otázky zaměřené na potřeby žáků při výběru povolání.

- Jaká je strategie školy v rozvoji kariérového poradenství a jak jsou témata zařazována do výuky?
- Jaké jsou potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře?

Z rozhovoru s Mgr. Zatloukalovou vyplynulo, že strategie školy v oblasti kariérového poradenství je ve fázi tvoření ucelené koncepce. Dva pedagogové prošli školením kariérového poradenství, které pořádala společnost Educa quality, z.s. Liberec, v rámci projektu Poskytnutí služby v oblasti podpory rozvoje kariérového poradenství na základních školách v rozsahu 80 hodin. Na základě získaných zkušeností a informací bude pro příští školní rok kariérové poradenství zapracováno do školního vzdělávacího plánu a do tematického plánu. V současné době je v tematickém plánu zařazeno pouze pro žáky devátých ročníků, osmé ročníky v tematickém plánu volbu povolání nemají. Tam je volbě povolání okrajově věnována kapitola v občanské nauce. Je na každém učiteli, jak se žáky pracuje, není daný jednotný postup. Vzhledem k tomu, že v devátých třídách mají žáci mnoho

aktivit a povinností spojených s přechodem na střední školu, bude se pracovat s možností zařazení kariérového poradenství více do osmých ročníků, například oblast sebepoznání. V letošním roce učitelé, kteří absolvovali školení, zkoušejí ve třídách varianty zařazení kariérového poradenství, které by byly přínosné a mohly by být součástí celé koncepce. Se žáky devátých ročníků navštěvují burzu škol, střední školy, místní firmy a veletrh EDUCA WEEK v Liberci, spolupracují s úřadem práce. Osmé ročníky navštěvují pouze burzu škol a návštěvu IPS, což ale není pravidlem. Do nové strategie budou více zahrnuti právě osmé ročníky, aby byla volba povolání více časově rozložena. Informace k výběru školy, jsou dle Mgr. Zatloukalové dostatečné, ovšem záleží na tom, jak jsou zpracovány v rodinách a ve škole. Děti by tak potřebovaly podporu v osobě kariérového poradce, který by byl i spojnicí mezi dítětem a rodičem. Současná praxe zahrnuje pouze jednu informativní schůzku s rodiči žáků devátých tříd, kde jsou sdělovány spíše technické záležitosti týkající se podávání přihlášek a přijímacích zkoušek. V rámci širšího začlenění přípravy na volbu povolání je zvažována možnost poskytování konzultací pro rodiče a děti společně. Mezi další potřeby, které žákům pomáhají v rozhodování, jsou aktivity k sebepoznání a komunikace.

Odpovědi směřující k výzkumné otázce týkající se strategie školy v kariérovém poradenství odhalily, že kariérové poradenství je na této škole ve fázi vytváření ucelené koncepce a následném zařazení do výuky. Vybraní pedagogové procházejí školením, vzdělávají se v oblasti kariérového poradenství a v příštím roce bude vytvořena jednotná koncepce. Odpovědi, vedoucí k zodpovězení výzkumné otázky týkající se potřeb žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře obsahovaly podobné potřeby jako uváděla paní Jetelová z úřadu práce, ale byly ještě doplněny o potřebu skutečného zájmu ze strany rodičů a kariérových poradců.

4.5 Dotazníkové šetření v osmých třídách

Ke zjištění, co by žákům pomohlo v rozhodování a jakým způsobem mohou upravit stávající workshopy, které žáci navštěvují nebo jsou jim předkládány přímo ve škole, byl zvolen dotazník.

Byly stanoveny výzkumné otázky:

- Co žáky v jejich rozhodování o budoucí kariéře ovlivňuje?
- Co potřebují žáci pro informované rozhodování o své budoucí kariéře?
- Kde žáci získávají informace pro své rozhodování o své budoucí kariéře?

K sestavení dotazníku byly použity otázky, které byly upravovány na základě pozorování při besedách se žáky. Pozorování bylo provedeno v deseti třídách osmých a devátých ročníků základních škol. Součástí pozorování bylo chování žáků, míra soustředění a ochota spolupracovat. Na základě náhodných otázek při diskusi po workshopu bylo zjištěno, že si sice odnášejí přínosné teoretické informace, ale chybí jim aktivní účast. Žáci byli ve druhé polovině prezentace více pasivní a opět začali reagovat až při představení Národní soustavy povolání, kde si mohli hledat informace o svém vybraném oboru. Dalším bodem větší aktivity žáků bylo vytvoření testu zájmů, který žáci vyplňovali v případě, že byli přítomni přímo v IPS. Pokud byla beseda přímo ve škole, žáci tuto možnost neměli. Na základě zjištění, že žáci by uvítali více možností aktivit, byly některé dotazníkové otázky směřovány právě na jejich zařazení a výběr do stávajícího workshopu. Dotazník byl předložen šesti dětem v sedmé a osmé třídě k ověření porozumění daným otázkám, aby následně vyplňování dotazníku ve třídách nečilo žákům problémy. Úpravy byly minimální, všechny děti zodpověděly, že jim byly otázky jasné, pouze dva žáci ze sedmé třídy uvedli, že neví, kdo je kariérový poradce. Následně jsem tedy použila dotazník v jednotlivých třídách, o vyplnění jsem žáky žádala vždy na konci workshopu. Šetření probíhalo od září do listopadu 2022. Aby byl vzorek co nejrelevantnější, probíhalo šetření jak na největší základní škole Dr. Františka Riegra v Semilech, tak ve škole T. G. Masaryka v Lomnici nad Popelkou a také v Masarykově základní škole v Libštátě v 8. třídách, což zajišťovalo získání informací od žáků z města i z venkovského prostředí. Po celou dobu, kdy žáci vyplňovali dotazník, jsem byla k dispozici k zodpovídání jejich dotazů. Ty se týkaly především neznalosti pojmu kariérový poradce, dále rozdílem mezi zkratkami VOŠ a VŠ, nesrovnalosti měli žáci v otázce č. 10, která se týkala výběru oboru s maturitou, bez maturity, potřebovali upřesnit, co je to základní vzdělání. Vyplňování jinak probíhalo bez větších komplikací, žákům nečinil dotazník žádné problémy. Dotazník vyplnilo 49 dívek a 55 chlapců, celkem tedy 104 žáků, bylo položeno 10 otázek. Dotazník byl

připraven tak, aby se žáci zamysleli, zda mají ve výběru školy jasno a jaké faktory je ovlivňují, nad čím přemýšlejí při svém rozhodování. Mezi tyto úvahy byly zařazeny otázky, které mají vypovídat o potřebách dětí v oblasti pomoci a toho, co jim chybí, které aktivity by si rády vyzkoušely, aby mohly být zařazeny do stávajícího workshopu.

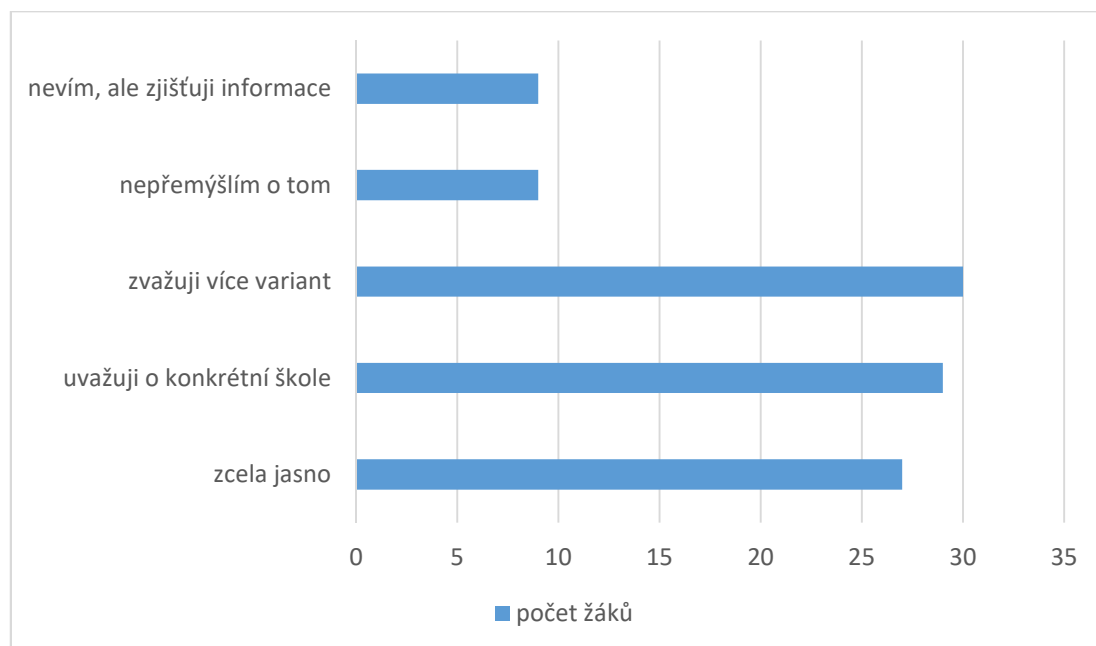
4.6 Vyhodnocení dotazníků

Dotazník vyplnilo celkem 104 žáků z pěti tříd osmých ročníků tří základních škol. Výsledky odpovědí na otázky, které vedly přímo k výběru povolání, a ovlivňujícím faktorům jsem přenesla do grafů. Další odpovědi jsem zahrнула do shrnutí.

Otázka č. 2 – **Mám jasno o výběru alespoň jedné školy, na kterou příští rok podám přihlášku?**

Celkem 86 žáků odpovědělo, že má ve výběru jasno nebo některou školu zvažuje, případně má ve výběru více variant.

Graf č. 1 – Výběr školy

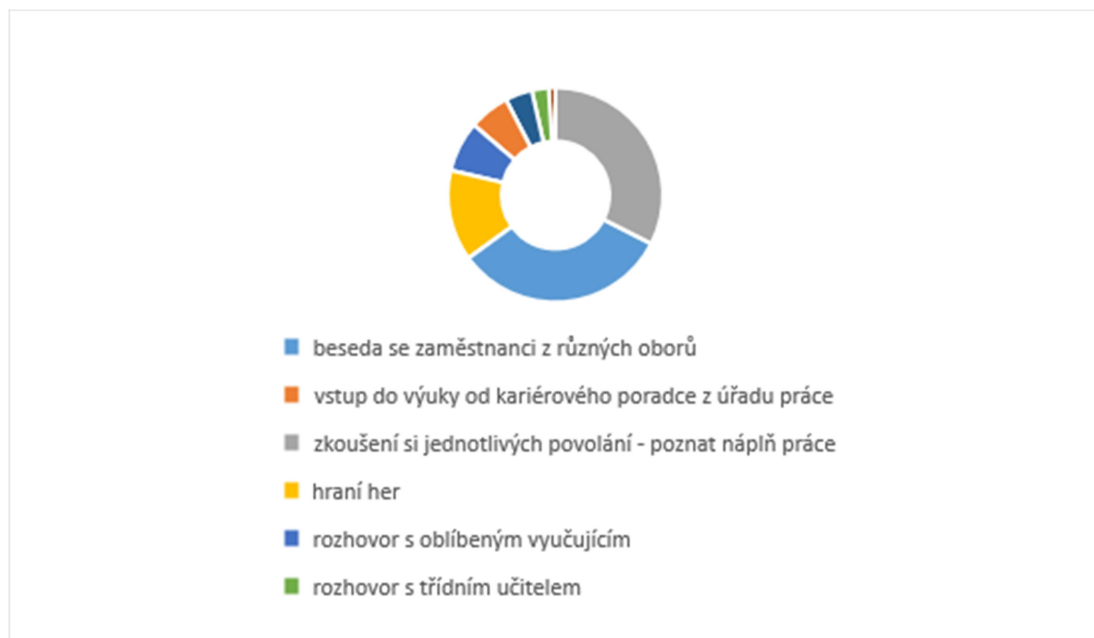

Zdroj: vlastní šetření

Z č. 1 grafu vyplývá, že více než 85 % žáků v osmé třídě má vybranou konkrétní školu nebo o některých školách a oborech uvažuje. Je tedy zřejmé, že se děti o svou budoucí cestu zajímají a dobře vědí, že je čeká zásadní rozhodnutí.

Zajímavé odpovědi byly uvedeny na otázku č. 3 – **Jaký druh podpory v rámci výuky by ti pomohl při výběru střední školy (vyber min. 2 možnosti)?**

Graf č. 2 – Potřebná podpora v rámci výuky

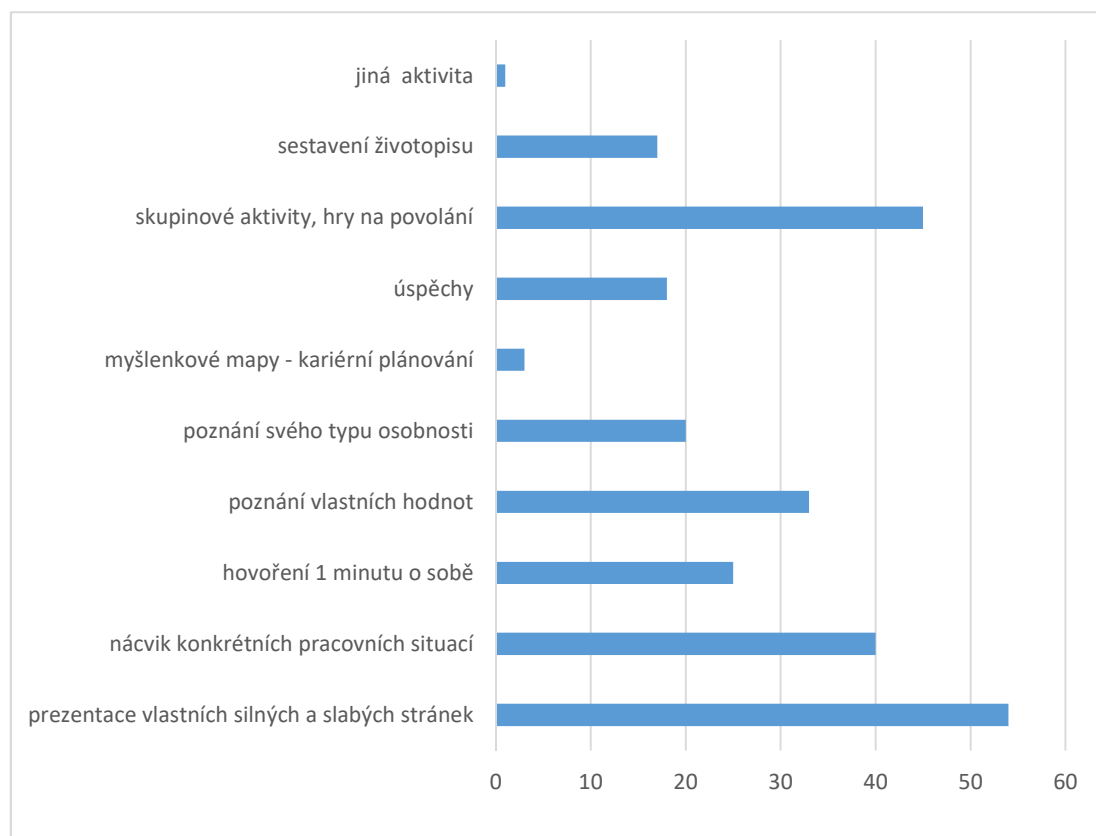

Zdroj: vlastní šetření

Zde se v grafu č. 2 objevuje potřeba komunikace a aktivity. Oba tyto druhy podpory byly zmiňovány v rozhovorech poradkyně a učitelky jako potřebné. Překvapivé je, že děti téměř neuváděly jako potřebnou podporu rozhovor s oblíbeným vyučujícím, třídním učitelem nebo kariérovou poradkyní. Byla nalezena souvislost mezi těmito odpověďmi a otázkou č. 5, která se dotazovala na to, **s kým žáci nejčastěji o výběru povolání hovoří**, bylo možné uvést více odpovědí, ze kterých vyplývá, že rodiče nebo někdo z rodiny jsou ti, se kterými děti nejvíce komunikují. Bylo možné uvést více odpovědí. V oblasti rodiny celkem 73x byla zaškrtnuta varianta rodiče, 23x prarodiče a 24x někdo další z rodiny. Následovali kamarádi s počtem 56 zaškrtnutí. Učitelé a poradci měli celkem 18 označení a čtyři děti uvedly, že si s nikým o povolání nepovídají.

Otázkou č. 4 bylo směřováno k odkrývání možností doplnění workshopu. Žákům byl zadán **výběr aktivit**, které by jim pomohly v sebepoznání a hledání, aby přišli na to, co je bude bavit. Odpovědi byly shrnuty do následujícího grafu, žáci mohli uvést více odpovědí.

Graf č. 3 – Aktivity

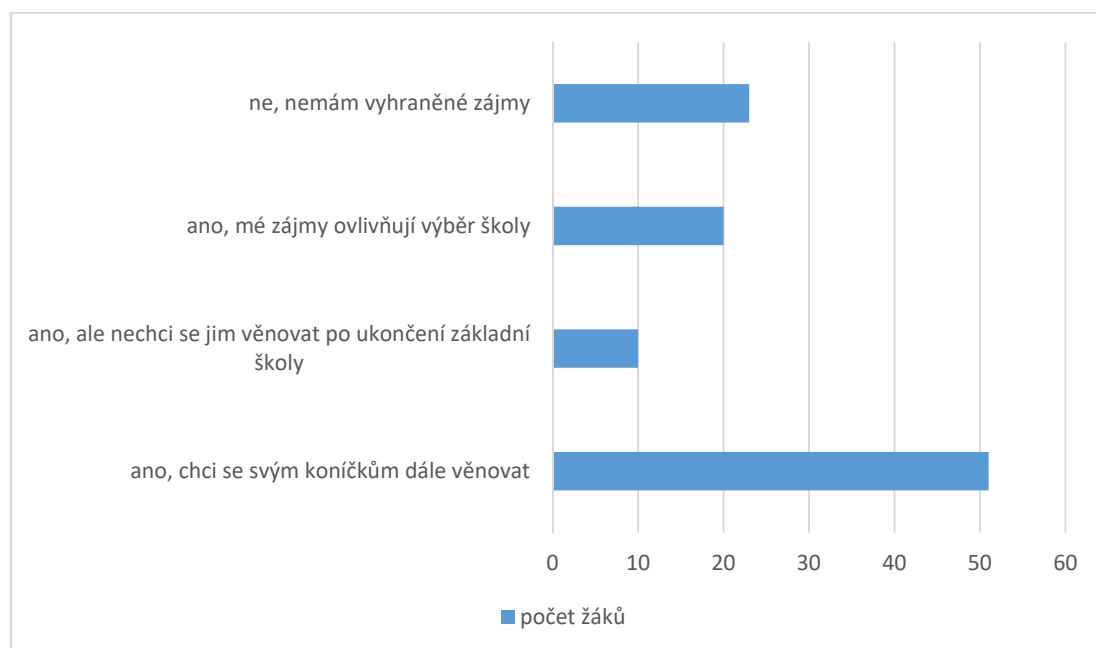
Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 3 ukazuje, že nejžádanější aktivitou je prezentace vlastních silných a slabých stránek, společně se skupinovými aktivitami – hraní her na povolání a nácvik konkrétních pracovních situací spolu s poznáním vlastních hodnot a typu osobnosti. Z tohoto výsledku budu vycházet při zařazení aktivity do workshopu na IPS nebo při besedách ve školách. Jedná se o aktivity, které mohou být zařazeny vždy podle aktuální situace a atmosféře ve třídě. Je potřeba zvážit aktuální klima v třídním kolektivu, míru důvěry, kterou žáci získají k lektorovi nebo učiteli. Pozorováním i interakcí při besedách a workshopech jsem zjistila, že jednotlivé kolektivy se od sebe velice odlišují a to i v rámci jedné školy. Je tedy vždy na zvážení, kterou aktivitu zařadit.

Následujícími dvěma otázkami bylo zjišťováno, jaké bariéry jsou součástí rozhodování o výběru střední školy.

Otázka č. 6 – **Mám dlouhodobé koníčky, zájmy (více jak jeden rok), které chci provozovat i na střední škole nebo učilišti... (vyber jednu možnost)?** Zde převažovala varianta, že děti chtějí i nadále provozovat své koníčky, 11 dětí na konci dotazníku v prostoru pro doplnění uvedlo, že se nechtějí vzdát svého koníčku, zejména sportu a je pro ně na prvním místě.

Graf č. 4 – Koníčky a zájmy

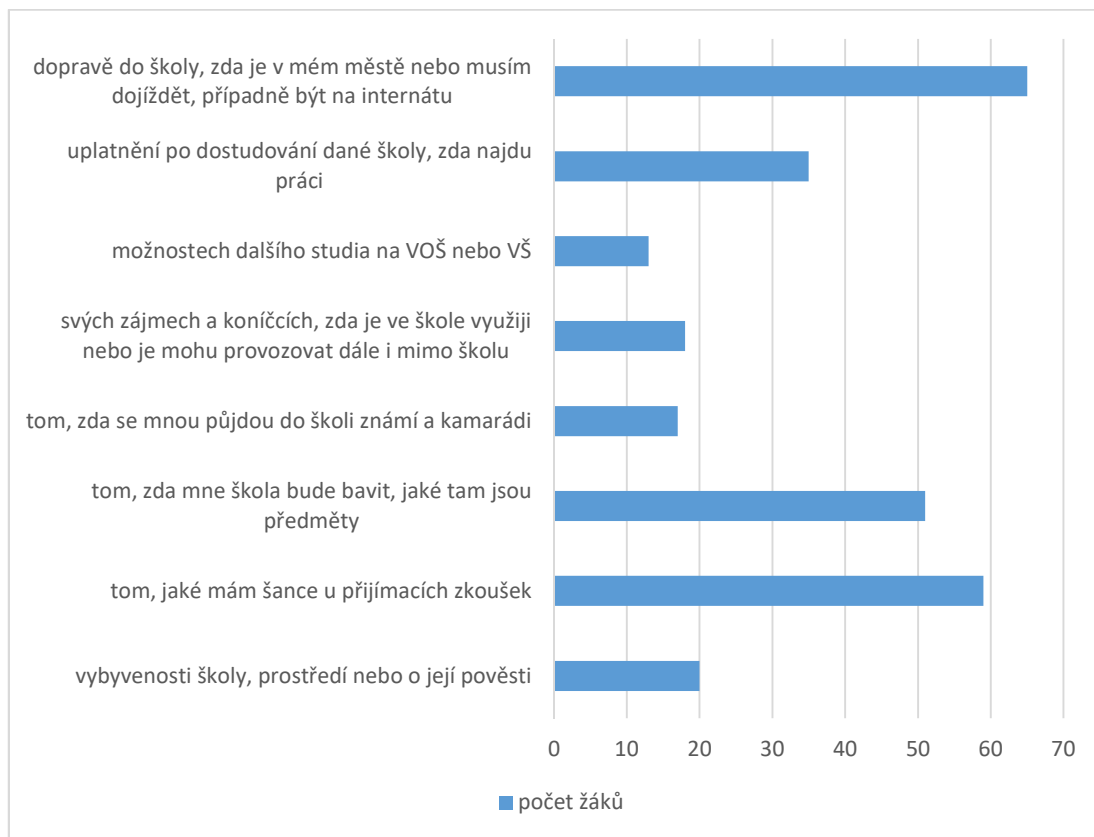

Zdroj: vlastní šetření

V případě Semil, malého města a přilehlých obcí je provozování koníčků často i místní záležitostí. Jedná se o spolky a organizace, kterými jsou dobrovolní hasiči, rozsáhlý pěvecký sbor, symfonický orchestr, judo a další sportovní či kulturní společenství, která mají širokou základnu a při přechodu na střední školu děti chtějí pokračovat v daném zájmu ve stejné organizaci. Tyto odpovědi, uvedené v grafu č. 4, ovlivnily volbu aktivity, kterou zařadím do workshopu.

Otázka č. 7 – **Když zvažuji, na jakou školu půjdu, přemýšlím zejména o... (vyber více odpovědí)...**

Graf č. 5 – O čem žáci zejména přemýšlejí?

Zdroj: vlastní šetření

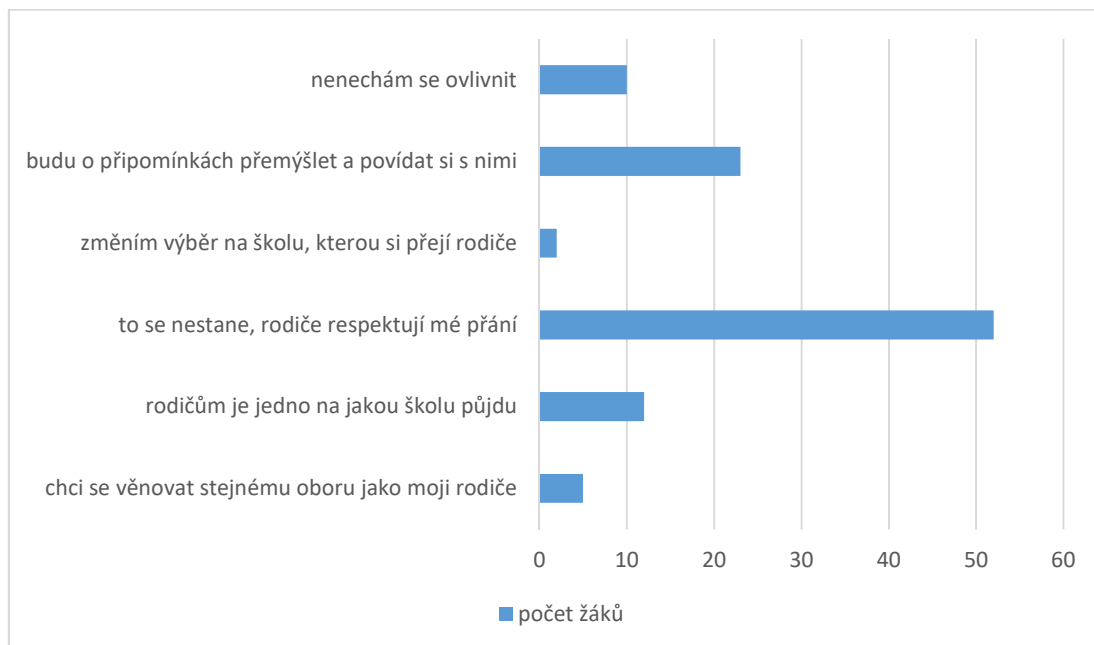
U této otázky žáci vždy označili poměrně hodně odpovědí. Z grafu č. 5 je patrné, že přemýšlejí, zvažují možnosti a kombinují. Převažovaly dvě úvahy. Jednou byla doprava do školy a druhou předměty a atraktivnost dané školy spolu se šancemi na úspěšné zvládnutí přijímacích zkoušek, resp. na přijetí.

Otázka č. 9 směřovala ke zjištění, zda by **případný nesouhlas rodičů s výběrem školy** vedl k přehodnocení výběru. 72 % dětí uvedlo, že rodiče respektují jejich přání a pokud by měli rodiče nějaké připomínky, přemýšlely by o nich a společně by diskutovali.

Otázka č. 9 – Pokud si vyberu nějakou školu a rodiče nebudou s tímto výběrem souhlasit...

Graf č. 6 – Pokud rodiče s výběrem nesouhlasí...

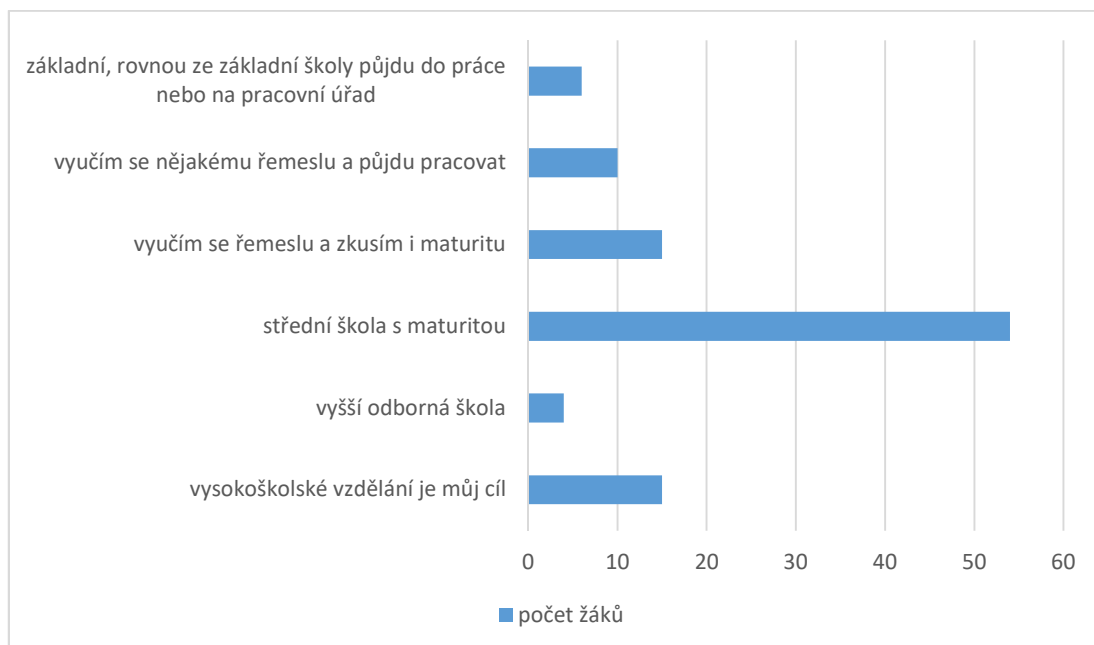
Zdroj: vlastní šetření

Z grafu č. 6 vyplývá, že žáci s rodiči o volbě diskutují a mají v rodičích oporu ve smyslu respektování svého rozhodnutí. Jen 2 žáci z celkového počtu 104 uvedli, že by školu změnili dle přání rodičů. To ukazuje na spíše podporující prostředí v rodinách v souvislosti s výběrem budoucího povolání.

Poslední otázka č. 10 byla sondou do představ o dalším vzdělávání. Na dotaz, **jakého vzdělání chtějí ve výsledku dosáhnout**, převažovala stření škola s maturitou a to v počtu 54 odpovědí, 19 dětí má za cíl vystudovat vysokou či vyšší odbornou školu, odpověď vyučím se řemeslu a zkusím i maturitu uvedlo 15 dětí. 10 dětí uvedlo vyučení bez maturity a 6 žáků uvedlo, že po základní škole se registrují na úřadu práce. Přehledně je uvedeno v grafu č. 7.

Otázka č. 10 – **Jsi na základní škole, je před tebou teprve první krok k rozhodnutí o tvém životě, ale zkus odpovědět na otázku: Jakého vzdělání chceš dosáhnout?**

Graf č. 7 – Jakého vzdělání chceš dosáhnout?

Zdroj: vlastní šetření

Z grafu č. 7 je patrné, že žáci na základní škole považují za důležité, aby dosáhli maturity, na kterou mohou navazovat vysokou školou nebo dalším vzděláváním.

Na konci dotazníku jsem dala dětem prostor k vyjádření, doplnění nebo vzkazu. Někteří žáci zde uváděli již zmiňovanou důležitost koníčků, dva obavu ze zklamání a jeden napsal, že do žádné další školy nepůjde a pracovat nebude.

4.7 Shrnutí

- Jak probíhá spolupráce IPS ÚP se základními školami?
- Jaké jsou potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře?
- Jaká je strategie školy v rozvoji kariérového poradenství a jak jsou témata zařazována do výuky?
- Co žáky v jejich rozhodování o budoucí kariéře ovlivňuje?
- Co potřebují žáci pro informované rozhodování o své budoucí kariéře?
- Kde žáci získávají informace pro své rozhodování o své budoucí kariéře?

Na tyto otázky bylo odpovězeno v rozhovorech a v dotazníkovém šetření. IPS spolupracuje se školami formou besed a workshopů, organizuje pro žáky základních škol burzu škol a poskytuje skupinové i individuální kariérové poradenství. Společným jmenovatelem rozhovorů, dotazníku i pozorování, byly potřeby žáků při rozhodování o budoucím povolání. Bylo zjištěno, že jsou to potřeby zejména z oblasti komunikace a sebepoznání, většího aktivního zapojení. Informačních zdrojů je poměrně dost. Patří mezi ně návštěvy IPS, dny otevřených dveří nebo burzy škol, ale často až v 9. ročníku, což je pozdě. Byla odhalena nedostatečná koncepce kariérového poradenství v rámci volby povolání na základní škole. V současné době je, na základě vzdělávání některých kantorů v oboru kariérového poradenství, tvořena koncepce ucelená, která bude volbou povolání provázet žáky už od nižších ročníků. Měla by zahrnout i větší vzájemnou propojenost mezi žáky, rodiči a školou. Největší vliv při rozhodování má, dle zjištění, rodina. Učitelé a výchovní poradci na žáky už takový vliv nemají. Žáci také zvažují praktické otázky, jakými jsou dojíždění do školy nebo uplatnění na trhu práce.

4.8 Doporučení

Komunikace, aktivita a důvěra. To jsou hlavní potřeby, které mají žáci v rámci výběru povolání. V rámci praxe při besedách a workshopech jsem měla možnost hovořit se žáky osmých a devátých tříd základních škol, ale i se studenty středních škol. Tato tři hesla se opakovala v naprosté většině tříd. Vzhledem k tomu, že i já osobně procházím se svými dětmi volbou budoucí školy a povolání, bylo pro mne zajímavé zjišťovat a objevovat, jak se žáci v osmých třídách cítí, jaké mají představy a hlavně, jakou pomoc ve svém složitém období potřebují. Výsledkem rozhovorů a dotazníkového šetření měly být podklady pro doplnění workshopu a besed, které nabízí IPS žákům osmých tříd základních škol. Informace, které jsou dětem předkládány, jsou dostatečné, málo se však pracuje se žáky jako s partnery, jako s aktéry, kteří nejsou pouze příjemci informací, ale jsou hlavní součástí celého procesu. Rozhovor s poradkyní z úřadu práce potvrdil, že jsou prezentovány informace v dostatečném množství, práce s aktivitou žáků je založena na testování a diskusi, další aktivity při setkáních chybí. Z rozhovoru s paní učitelkou vyplynulo stejné zjištění a to, že informací je dostatek, ale chybí ucelená koncepce kariérového

poradenství v dané škole. Z neformálních rozhovorů s učiteli jiných škol jsem zjistila, že někde již tuto koncepci zpracovávají delší dobu, někde jsou na úplném začátku. Z rozhovorů a praxe vyplynulo, že se se žáky osmých tříd se pracuje v oblasti volby povolání mnohem méně než se žáky devátých ročníků, kde se již musejí rozhodnout a připravovat na přijímací zkoušky. Dotazníky potvrdily, že žáci narážejí při rozhodování na několik bariér, ať je to vzdálenost do školy a internát, obava z přijímacího řízení na školy či koníčky a zájmy, které jsou vázány na místo bydliště. Možnost výběru středních škol a učilišť se tak v případě neochoty cestovat nebo být mimo domov, zužuje. S překonáváním překážek dětem pomáhá rodina, zejména rodiče, kamarádi. Především oni sami jsou ale těmi hlavními, na kterých leží tíha rozhodnutí. Všechna tato zjištění mi ujasnila výběr aktivit, kterými doplním workshop a zaměřím je na aktivity, které mohou žákům pomoci v sebepoznání a v posílení sebevědomí při rozhodování a zároveň pomohou ke komunikaci mezi spolužáky. Po dohodě s poradkyní úřadu práce, budou aktivity zařazovány podle aktuální situace a jejího zvážení. Vzhledem k tomu, že má mnohaleté zkušenosti, nepochybují o správném výběru a načasování. Časová dotace na workshop bude prodloužena o jednu vyučovací hodinu.

První aktivitou bude hovoření o sobě v délce jedné minuty. Hovořit budou žáci na základě dobrovolnosti. Pokud budou žáci ostýchaví nebo nebudou mít odvahu, poradkyně jim tuto aktivitu předvede sama na sobě. Pokud bude přítomen vyučující, je možné, po předchozí dohodě, aby si sám připravil tuto aktivitu. Žákům tak ukáže, že se nebojí podhalit svou osobnost, ale zároveň, že tento úkol není jednoduchý, což může prohloubit vzájemnou důvěru.

Druhou aktivitou budou konkrétní pracovní situace. Žáci budou rozděleni do dvojic nebo do skupin, může být i celá třída jako celek, to je opět na zvážení atmosféry ve třídě. Jeden vylosuje kartičku s obrázkem povolání, kterou ostatním neukáže a vybere si, zda povolání popíše slovně bez použití kořene slova nebo jej předvede pantomimicky, ostatní hádají. Kdo uhádne jako první, losuje dál a vše se opakuje, dle časových možností.

Třetí aktivitou je prezentace vlastních silných a slabých stránek. Tuto aktivitu lze provádět písemně či ústně, každý sám, pokud se jedná o třídu s velkou mírou důvěry, je možné, aby se žáci vzájemně popisovali ve dvojici.

Všechny tyto aktivity jsou zaměřeny na žáky osmých tříd, ale lze je využít i v devátých třídách. Doplnění workshopu proběhne na základě domluvy s poradkyní úřadu práce na konci školního roku 2023, od září pak bude připravena již doplněná prezentace, kde bude aktivita vždy popsána. Bude možné, aby si žáci vybrali, kterou aktivitu chtějí zařadit jako první a jakou formou bude probíhat. Dostanou tak možnost stát se aktéry procesu výběru střední školy. Na konci celého workshopu proběhne krátká evaluace formou diskuse. Položeny budou otázky, zda o sobě žáci zjistili něco nového, zda měli s některou aktivitou problém a která pro ně byla naopak komfortní nebo je překvapila. Dále bude v diskusi položena otázka na časovou dotaci celého setkání, směřující k případné úpravě časového zařazení aktivit na konec workshopu.

Při diskusích, které probíhaly při setkáních se žáky, a po vyplnění dotazníku jsem zaznamenala silnou potřebu partnerské diskuse ze strany žáků. U ostýchavějších se tato potřeba neprojevila hned, ale až po prolomení bariéry odvážnějšími spolužáky. Někteří přicházeli po ukončení, popovídat si bez účasti ostatních a kladli otázky, na které se nezeptali před třídou. Z toho usuzuji, že je potřeba více času při diskusích po workshopu v rozdílném prostředí. Před besedou by se měla poradkyně IPS informovat u třídního učitele, zda je třída více, či méně komunikativní, aby mohla odhadnout průběh besedy vhodně zařadit aktivity. Domluví se na možnosti prostoru k následné konzultaci. Po ukončení diskuse žákům nabídne možnost individuální konzultace v místnosti, která bude určena. Ve škole to bude po domluvě s učitelem prázdná třída nebo kabinet, v případě IPS kancelář.

Další doporučení se týká koncepce kariérového poradenství na základní škole. Zde doporučuji jednotnou linku předmětu volby povolání, která se bude objevovat již od příchodu na druhý stupeň základní školy. Některé aktivity z devátého ročníku budou přerazeny do osmého ročníku, což žákům umožní delší čas ke zvažování, na kterou střední školu si podají přihlášku. Mohou se pak více soustředit na přijímací řízení a na požadavky konkrétní střední školy. Měl by být vybrán pedagog, který

bude vystupovat jako kariérový poradce a bude tak i žákům prezentován. V jeho kompetenci by bylo poskytování konzultací žákům i rodičům v oblasti kariérového poradenství. Neměl by být viditelně spojen s výchovným poradcem, protože zde by žáci mohli nabýt dojmu, že se jedná o výchovný problém. Kariérové poradenství ve škole by mělo být založeno na důvěře a vzájemném respektu.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Volba povolání pro žáky 2. stupně základní školy“ se zabývala potřebami žáků 8. tříd základních škol, v souvislosti s výběrem povolání a přípravou na zásadní rozhodnutí v jejich životě a tím je výběr střední školy. Výsledkem měla být inovace workshopu a besed, které jsou součástí setkávání žáků a poradců z Úřadu práce v Semilech s ohledem právě na aktuální potřeby tohoto konkrétního ročníku.

V teoretické části byla provedena rešerše literatury, která se vztahuje ke kariérovému poradenství, ke stadiu psychického a tělesného vývoje žáků a k faktorům a okolím, které žáky při rozhodování ovlivňují. Úvahy o výběru budoucího povolání přichází v poměrně složitém období pubescence, ve kterém se děti mění v dospívající mladé lidi jak po fyzické, tak i po psychické stránce. Začínají se vymezovat vůči rodičům a autoritám, přichází potřeba hlubších přátelských vztahů s vrstevníky, chtějí být dospělými a zároveň jsou ještě na vlně svého dětství. Musí učinit první velký krok ve svém životě, za který jsou zodpovědní. Podpora přichází z několika stran. V první linii je to rodina a blízcí žáků, kteří mohou být vzorem nebo rádčem. Dalším faktorem, který ovlivňuje děti v rozhodování je škola a její systém kariérového poradenství, mnoho cenných informací a podnětů je možné získat v Informačním a poradenském středisku od kariérových poradců nebo na burzách škol či na dnech otevřených dveří konkrétních vybraných škol.

Praktická část práce byla směřována ke zefektivnění stávajícího workshopu a besed, které pořádá pro žáky 8. tříd základních škol Informační a poradenské středisko. Výzkumné otázky směřovaly ke zjištění potřeb žáků ze dvou stran. V první části byly provedeny polostrukturované rozhovory s kariérovou poradkyní z Úřadu práce v Semilech a s učitelkou na základní škole, která má kariérové poradenství nově ve své kompetenci. Ve druhé části byl žákům 8. tříd tří různých škol, v rámci besedy předložen dotazník, který byl sestaven se záměrem zjistit, jaké jsou konkrétní potřeby z pohledu žáků při výběru střední školy a jaká forma podpory nebo aktivity jim schází. Z obou těchto částí vyplynulo, že informace, které jsou dětem předávány, jsou dostatečné, ale chybí celková a jasná koncepce kariérového poradenství na základní škole. Z dotazníku a z pozorování bylo zřejmé, že žáci mají k dispozici

potřebné informace a v 85 % mají již minimálně představu o tom, kam budou jejich kroky dále směřovat. Témata, která se prolínala do celé praktické části, byla potřeba komunikace a aktivity. Žáci velice kladně přijímají informace ve formě vlastní aktivní účasti a informace poskytované z vnějšku, spojené s mimoškolní návštěvou nebo výjezdem. Na základní škole Dr. Františka Riegra v Semilech vzniká koncepce kariérového poradenství pro druhý stupeň. Zjištění, která vyplynula z rozhovorů a dotazníků budou zahrnuta do jeho přípravy. Bude to zejména práce s osmými ročníky v oblasti volby povolání, některé aktivity z devátých tříd budou přesunuty právě do tohoto nižšího ročníku. Koncepce bude obsahovat metodiku přístupu v jednotlivých předmětech k volbě povolání a úlohu kariérového poradce ve škole. Dále budou vyhledáni zaměstnavatelé, kteří jsou významní v širším regionu a umožní žákům osmých tříd návštěvu svých provozů a rozhovory s reálnými zaměstnanci. Workshop Informačního a poradenského střediska bude inovován přidáním většího prostoru na komunikaci se žáky formou diskuse a přidáním tří aktivit ke zpracované prezentaci, kde si žáci natrénují sebe prezentaci formou minutového výstupu a prezentací svých silných a slabých stránek. Další zařazenou aktivitou bude nácvik konkrétních pracovních situací pomocí kartiček povolání. Na konci každé besedy proběhne krátká evaluace celého programu formou diskuse. Na základě záznamů, které budou kariérovou poradkyní průběžně pořizovány, proběhne případná úprava workshopu a aktivit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKE PUBLIKACE

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. 4. vyd. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0741-2.

HLAĎO, Petr a Jitka MICHALICOVÁ. *Kroky k povolání: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, 2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-088-8.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, 1997. ISBN 80-85912-29-5.

MEZERA, Antonín. *Pro jaké povolání se hodím?: jak si vybrat střední a vyšší odbornou školu a snad i budoucí povolání*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2395-9.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.

PÝCHOVÁ, Silvie, Helena KOŠTÁLOVÁ, Petra DRAHOŇOVSKÁ a Dorota MADZIOVÁ. *Kariérové poradenství na každý pád*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7598-604-7.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

BURZA ŠKOL. *Pro žáky a rodiče online* [online]. 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: https://www.burzyskol.cz/pro-zaky-a-rodice_online

ČSÚ. *Nezaměstnanost v listopadu zaznamenala nepatrný nárůst* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2022 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/xl/take-v-listopadu-pokracovalo-mezimesicni-zvysovani-nezamestnanosti-v-libereckem-kraji

MŠMT ČR. *Kariérové poradenství* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2023 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/karierove-poradenstvi>

SEMILY. *Město a samospráva ČR* [online]. 2020 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: www.semily.cz/mesto-a-samosprava/d-13767

TO DÁŠ. *Jak si dobře vybrat střední školu II. díl – kde čerpat informace* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: www.to-das.cz/proc-navstivit_dod/

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Informační a poradenské středisko ÚP ČR* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/informacni-a-poradenske-stredisko-up-cr>

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Informační a poradenská střediska Úřadu práce ČR (IPS)* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/informacni-a-poradenska-strediska-uradu-prace-cr>

PŘÁVNÍ PŘEDPISY

Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Výběr školy.....	44
Graf č. 2 – Potřebná podpora v rámci výuky.....	45
Graf č. 3 – Aktivity.....	46
Graf č. 4 – Koníčky a zájmy.....	47
Graf č. 5 – O čem žáci zejména přemýšlejí?.....	48
Graf č. 6 – Pokud rodiče s výběrem nesouhlasí.....	49
Graf č. 7 – Jakého vzdělání chceš dosáhnout?.....	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Výzkumné otázky a otázky rozhovoru s poradkyní úřadu práce

Příloha č. 2 – Výzkumné otázky a otázky rozhovoru s učitelkou ZŠ

Příloha č. 3 – Vzor dotazníku pro žáky 8. ročníků základních škol

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Výzkumné otázky a otázky rozhovoru s poradkyní úřadu práce

Výzkumné otázky:

- Jak probíhá spolupráce IPS ÚP se základními školami?
- Jaké jsou potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře?

Otázky pro referentku IPS při ÚP Semily

1. Které služby jsou IPS žákům základních škol poskytovány?
2. Které ročníky ZŠ mají zájem o služby IPS?
3. Jakým způsobem probíhají návštěvy a workshopy se žáky?
4. Které testovací metody jsou používány?
5. Jakým způsobem probíhá zpětná vazba se žáky, případně s učiteli?
6. Navštěvují vás žáci i jednotlivě mimo školní skupinu?
7. Jaké jsou vaše zkušenosti z proběhlých workshopů se školami? Co žáci při volbě střední školy nejčastěji řeší?
8. Jaké jsou potřeby žáků při jejich rozhodování – co si potřebují ujasnit, zjistit, vyzkoušet, ověřit...?
9. Jaké aktivity se vám osvědčily?
10. Jaké jsou požadavky škol směrem k IPS? Co po Vás požadují za aktivity a témata?
11. Které termíny školy nejčastěji pro Vaše vstupy preferují? Je nějaký preferovaný čas/doba z jejich strany?
12. Co by Vám pomohlo pro zlepšení vašich nabízených služeb pro školy?

Příloha č. 2 – Výzkumné otázky a otázky rozhovoru s učitelkou ZŠ

Výzkumné otázky:

- Jaká je strategie školy v rozvoji kariérového poradenství a jak jsou témata zařazována do výuky?
- Jaké jsou potřeby žáků při rozhodování o jejich budoucí kariéře?

Otázky pro vyučující na ZŠ

1. Jaká je strategie školy v oblasti KP?
2. Jak je téma volba povolání zaneseno ve Vašem ŠVP? – abyste měla možnost se podívat do ŠVP. Vidět tematické plány. Výroční zprávy školy o činnosti v oblasti KP.
3. Jaká časová dotace je vyhrazena pro přípravu na volbu povolání pro žáky 7. – 8. ročníků ZŠ? Kdy si zvete organizace mimo školu (nebo jdete do organizací)? Máte časový harmonogram?
4. Kolik času reálně je věnováno přímo kariérovému poradenství a práci se žáky při výběru povolání?
5. V jakém vztahu učitel – žák toto poradenství probíhá, jedná se o třídního učitele nebo učitel žáky učí jiné předměty, znají se vzájemně?
6. Které další aktivity k volbě povolání Vaše škola realizuje? (burzy škol, IPS ÚP, dny otevřených dveří...)
7. Které z uvedených aktivit mají žáci nejraději? Které mají podle Vás největší přínos pro rozhodování žáků?
8. Je podle vás dostatečná informovanost žáků o středních školách a jejich podmínkách?
9. Co si myslíte, že by pomohlo žákům v jejich rozhodování o jejich budoucí kariéře? Výběru střední školy?
10. Spolupracujete s rodiči při volbě střední školy?
11. Které služby, případně formy kariérového poradenství byste uvítala nebo které vám chybí?
12. Kde čerpáte zdroje informací o aktualitách na středních školách a trhu práce pro témata volby povolání?

Příloha č. 3 – Vzor dotazníku pro žáky 8. ročníků základních škol

Milí žáci,

je před vámi cesta, která vás dovede v polovině deváté třídy k rozhodnutí, kam dál? Pro někoho je cesta jasná a rovná, pro druhého klikatá a trnitá, pro dalšího plná překážek a možná i překvapení. Pojd'te se chvilinku zamyslet nad svou budoucností a odpovězte na otázky, které jsou součástí právě té vaší cesty k dalšímu životu studenta a dospělého člověka.

Dotazník je zcela anonymní, slouží pouze pro mou bakalářskou práci, která se zabývá tématem rozhodování žáků 8. tříd základních škol o jejich budoucím výběru povolání. Pokud se budete chtít na cokoli zeptat, jsem tu pro vás.

Zakroužkujte vždy jednu odpověď, pokud není u otázky uvedeno jinak.

1) Jsem

- a) dívka
- b) chlapec

2) Mám jasno o výběru alespoň jedné školy, na kterou příští rok podám přihlášku (vyber jednu variantu)

- a) ano, mám zcela jasno
- b) ano, uvažuji o konkrétní škole
- c) zvažuji více variant
- d) zatím nevím, nepřemýšlel/a jsem o tom
- e) nevím, ale již jsem si zjišťoval/a informace
- f) jiná varianta, vypiš.....

3) Jaký druh podpory v rámci výuky by ti pomohl při výběru střední školy (vyber min. 2 možnosti)

- a) beseda s různými zaměstnanci z různých oborů
- b) vstup do výuky od kariérového poradce z úřadu práce

- c) zkoušení si jednotlivých povolání – poznat náplň práce
- d) hraní her / dramatizace s tematikou povolání
- e) rozhovor s oblíbeným vyučujícím
- f) rozhovor s třídním učitelem
- g) rozhovor s kariérovou poradkyní
- h) jiné, vypiš.....

4) Vyber konkrétní aktivity, které by ti pomohly v tvém sebepoznání a hledání, abys přišel/a na to, co tě bude bavit? (vyber více možností)

- a) prezentace vlastních silných a slabých stránek
- b) nácvik konkrétních pracovních situací
- c) hovořit 1 minutu o sobě
- d) poznání vlastních hodnot
- e) poznání svého typu osobnosti
- f) myšlenkové mapy – kariérní plánování
- g) moje úspěchy – důkazy
- h) skupinové aktivity – hry na povolání
- i) sestavení životopisu
- j) napadá tě jiná aktivita? Napiš ji.....
- k) jiná aktivita.....

5) O svém budoucím povolání mluvím nejčastěji... (vyber jednu nebo více možností)

a) s rodiči nebo	e) s učitelem
b) s prarodiči	f) s výchovným či kariérovým poradcem
c) s někým jiným z rodiny	g) s nikým si o povolání nepovídám
d) s kamarády	h) s někým jiným, vypiš

6) Mám dlouhodobé koníčky, zájmy (více jak jeden rok), které chci provozovat i na střední škole nebo učilišti... (vyber jednu možnost)

- a) ano, chci se svým koníčkům dále věnovat
- b) ano, ale nechci se jim věnovat po ukončení základní školy

- c) ano, mé zájmy ovlivňují výběr školy
- d) ne, nemám vyhraněné zájmy

7) Když zvažuji, na jakou školu půjdu, přemýšlím zejména o...

(vyber více odpovědí)

- a) dopravě do školy, zda je v mém městě nebo musím dojíždět, případně být na internátu
- b) uplatnění po dostudování dané školy, zda najdu práci
- c) možnostech dalšího studia na VOŠ nebo VŠ
- d) svých zájmech a koníčcích, zda je ve škole využiji nebo je mohu provozovat dále i mimo školu
- e) tom, zda se mnou půjdou do školy známí a kamarádi
- f) tom, zda mne škola bude bavit, jaké tam jsou předměty
- g) tom, jaké mám šance u přijímacích zkoušek
- h) vybavenosti školy, o prostředí nebo o její pověsti
- i) jiné.....

8) Je mnoho možností, kde mohu načerpat informace o školách a povoláních. Vypravím se se školou nebo s rodiči...

(můžeš zakroužkovat více odpovědí)

- a) přímo do školy, o které uvažuji na den otevřených dveří
- b) na burzu škol
- c) na Úřad práce, středisko IPS – informační a poradenské středisko
- d) nikam nepůjdu
- e) jinam.....

9) Pokud si vyberu nějakou školu a rodiče nebudou s tímto výběrem souhlasit...

- a) bude mi to jedno, nenechám se ovlivnit
- b) budu o jejich připomínkách přemýšlet a povídat si s nimi
- c) změním výběr na školu, kterou si přejí rodiče

- d) to se nestane, rodiče respektují mé přání
- e) rodičům je jedno, na jakou školu půjdu
- f) chci se věnovat stejnému oboru jako moji rodiče
- g) jiné.....

10) Jsi na základní škole, je před tebou teprve první krok k rozhodnutí o tvém životě, ale zkus odpovědět na otázku: Jakého vzdělání chceš dosáhnout? (vyber jednu možnost)

- a) základní, rovnou ze základní školy půjdu do práce nebo na pracovní úřad
- b) vyučím se nějakému řemeslu a půjdu pracovat
- c) vyučím se řemeslu a zkusím i maturitu
- d) střední škola s maturitou
- e) vyšší odborná škola
- f) vysokoškolské vzdělání je můj cíl

Děkuji ti a zde je prostor pro nějaký vzkaz nebo pro doplnění co tě ovlivňuje při výběru školy: